

CONTRA

nr 5 1981 årg 7 5:-

om Milton Friedman
intervju med
Arthur Laffer

EL SALVADOR

CONTRA

För frihet — mot socialism

oberoende borgerlig tidskrift
ISSN 0347-6472
Contra-Tryck, Stockholm 1981

Utgivning

Contra utkommer med sex nummer per år. Nästa nummer utkommer i oktober.

Ansvarig utgivare

Christer Arkefors

Adresser

Box 6082, 102 32 Stockholm.
Telefon 08-39 66 81. Vi har ingen fast telefontid. Telefonsvarare är inkopplad när redaktionen är obemannad.
Box 426, 701 06 Örebro.

Prenumeration

32 kronor per år.
Postgiro 85 95 89-4.
Bankgiro 261-2638.

Finland:
32 mark per år.
Finländskt postgiro 1125 82-9.

Norge:
40 norska kronor per år.
Norskt postgiro 1 99 82 77.

Redaktion

Claes Almgren
Christer Arkefors
Carl G. Holm
Géza Mólnár
Benny Rung

Övriga medarbetare

Robert Ask, Anders Fjällström, Donald Jansson, Bertil Lindblom, Åke Malmquist, Roger Söderqvist och Alvar Walentin.

Utlandskorrespondenter:
Allan C. Brownfeld, Washington.
Harry Jones, London.
Robert Champlin, Toronto.
Per Danielsen, Oslo.

För ej signerat material svarar redaktionen.

Presslagd 1981-07-20

CONTRA-NYTT

Sprid Contra!

Om Du vill sprida Contra till vänner och bekanta skickar vi gärna provnummer och kataloger till Dig. Hör av Dig till redaktionen. Många undersökningar har visat att personlig påverkan från personer som man har förtroende för är den bästa reklamen. Tag med Contra till *Dina* vänner och bekanta!

Om Du vill att vi skall skicka ut provnummer av Contra från redaktionen istället, så gör vi naturligtvis också gärna det. Skicka in namn och adress på lämpliga mottagare.

Contra och Polen

Varför skriver inte Contra om Polen längre? Nu när landet är så högaktuellt? Svaret är enkelt: Polen har tidigare ägnats ett betydande intresse i Contra med långa artiklar. Sedan Lech Walesa dok upp på arenan har de stora medierna börjat intressera sig för Polen i en helt annan utsträckning än tidigare. Contras uppgift är att komma med de informationer som inte kommer fram på annat sätt. Beträffande Polen har massmedia i stort sett en rimlig bevakning. Därför kommer vi i Contra bara att beröra Polen undantagsvis, när vi har väsentliga informationer att komplettera med. Men när massmedia i övrigt tappar intresset för Polen lovar vi att återgå till tidigare bevakningsintensitet.

Fler recensenter

Fler medarbetare till Contras recensionsavdelning är välkomna! Skriv en rad till redaktionen om Du är intresserad.

Kommande Contra-böcker

Contra planerar under hösten utgivning av två böcker:
Rune Andersson: *Rättsstat i upplösning* beräknas utkomma i månads-skiftet september/oktober.

Alexander Solzjenitsyns *Västerlandets misstag* beräknas utkomma i november.

Det är två mindre skrifter, vardera på omkring 100 sidor, men de innebär ändå en ekonomisk kraftsamling. Vi är tacksamma för allt stöd.

Våra källor

Under denna rubrik presenterar vi kortfattat de källor som vi använder oss av för att finna information om utvecklingen i utlandet.

Die Freiheitsglocke är organ för *Vereinigung der Opfer des Stalinismus e. V.* i Bonn. Föreningen organiserar västtyskar som suttit i sovjetiska fångläger eller varit offer för regimen i Östtyskland. Tidskriften är enkelt utförd, ett nummer kan innehålla 12 A4-sidor. Tidskriftens styrka är framförallt informationer om utvecklingen i Östtyskland. *Vereinigung der Opfer des Stalinismus* är en i Västtyskland mycket respekterad förening, där de stora partierna SPD och CDU har kämpat om det avgörande inflytandet. För halvannat år sedan fick socialdemokrater överhanden, men vi kan försäkra att det inte är socialdemokrater av Palme-modell. Adressen är Lennéstraße 8, D-5300 Bonn, Västtyskland.

Danizdat heter Nordens i särklass viktigaste stenciltidskrift. Den utges av The International Sakharov Committee i Köpenhamn. Den innehåller en ovärderlig översikt över utvecklingen i Östblocket. Särskilt ingående behandlas de politiskt olikstänkandes situation i fångelser och fångläger. *Danizdat* innehåller sällan längre artiklar. Huvuddelen av innehållet är i notisform, vilket gör att ett nummer på 25-30 stencilerade sidor kan täcka in ett brett område. *Danizdat* har adressen Postboks 1035, DK-1007 København K, Danmark. Prenumerationsavgiften är 42 danska kronor.

Aktuella Contra-produkter

Contra, Box 6082, 102 32 Stockholm.
Tel 08-39 66 81. (Ibland har vi telefonsvare.
Då går det bra att lämna ett meddelande så ringer vi upp).

Nya klisteretiketter

I början av september kan vi leverera nya klisteretiketter. Etiketterna levereras i form av kartor i A4-format. En karta innehåller 24 etiketter av sammanlagt åtta olika typer. En etikett är i formatet 34x65 mm. Etiketterna är gummerade.

Etiketterna innehåller texter som "Socialism är ett helvete", "Kommunismen hotar din frihet" och "Kapitalism för välfärd".

DU HAR VÄL INTE MISSAT EINAR SANDENS BOK OM "EVA"?

En av Contras senaste böcker är skriven av exilisten Einar Sanden. Hans landsman Andres Küng recenserade boken på följande sätt i Tidskriften Östeuropa:

Dokumentär roman

Eva - agent för KGB. Contra förl/Molnar & Holm.

Författaren föddes i Estland men bor numera i Wales och Katalonien. Han har utgivit flera böcker på olika språk om den baltiska gerillakampen mot sovjetmakten efter kriget och sovjetiskt spionage i väst. Också denna bok bygger på verklighetsunderlag. Den handlar om en estnisk studentska som anställs som turistguide av den sovjetiska turistorganisationen Intourist och därigenom av KGB som övervakare av västturister i Estland.

Boken är lika spännande som välskriven och väl översatt. Den känns särskilt aktuell nu när segeolympiaden 1980 kommer att hållas i Estlands huvudstad Tallinn. Turistströmmen från Sverige och andra länder kommer att ställa den sovjetiska säkerhetstjänsten och turisterna inför just de problem som Sanden så sakkunnigt och levande skildrar. Hans dokumentärroman ger också värdefulla inblickar av historia och nutida vardagsliv i vårt grannland Estland.

Andres Küng

Du har väl inte missat "Eva"? Beställ i så fall på kupongen här bredvid!

Contra

- ... Contra, äldre nr, per styck 5:-
- ... Contra, prenumeration 32:-

Affischer

- ... Solzjenitsyn/Sacharov 24:-
- ... Churchill 24:-
- ... Sovjet ut ur Östeuropa 9:-
- ... Contra gratis

LP-skivor

- ... Så'nt som får mig att älska till 39:-
- ... En sång om friheten 45:-

T-shirts

- ... "Sverige fritt från socialism" 39:-
  - ... Sverige-Amerika-tröjan 39:-
  - ... "Frihet för Östeuropa" 29:-
  - ... Contra-tröjan 29:-
- Storlekar: 140cl, 150cl, 160cl, XS, S, M, L, XL, XXL och XXXL.

Klistertiketter

- ... Sverige fritt från socialism, 7st 3:-
- ... Med USA för frihet, 10st 3:-
- ... Prag 1968 2:-
- ... etikettark, 8 olika, 3 av varje 4:-

Rockslagsmärken

- ... Nej till kommunism 4:-
- ... Sverige-Amerika-märket 4:-
- ... Svenska flaggan 4:-
- ... Stoppa vänsterextremismen 4:-

Vykort

- ... Nancy & Ronald Reagan, 5st 10:-

Bildekaler

- ... "Sverige fritt från socialism" 10:-
- ... "Friheten är värd att försvara" 10:-

Nyckelring

- ... Svenska flaggan 5:-

Böcker

- ... Amnesty: Kina-rapport 31:-
- ... Anger: Raoul Wallenberg 70:-
- ... Barron: KGB 63:-
- ... Barron & Paul: Kambodja 29:-
- ... Beckmann: Kärnkraft 33:-
- ... Carlsson: Jag var fånge i Sovjet 37:-
- ... Cosgrave: Margaret Thatcher 47:-
- ... Demokrati på avvägar 33:-
- ... Golendorf: Kuba 66:-

- ... Hegeland: Vad tjänar du mest på? 18:-
- ... Holmberg m fl: Östeuropa 39:-
- ... Huyn: Uppmarschen 57:-
- ... Håggman & Skard: Kommunismen 40:-
- ... Johnson: Samhällets fiender 59:-
- ... Johnson: Dessa förföljda 44:-
- ... Lepage: Imorgon kapitalism 19:-
- ... Leys: Kinesiska skuggbilder 49:-
- ... Nixon: Det verkliga kriget 59:-
- ... med Nixons namnteckning, tillägg 31:-
- ... Rand: De levande 59:-
- ... Sanden: Eva - agent för KGB 45:-
- ... Strauss: Uppror i Öst 20:-
- ... Tyranniets triumf 3:-
- ... Walker: Kina 5:-
- ... Vittnen från Gulag 25:-

Genom medlemskap i Bokklubben Frihetsforum kan flertalet böcker i förteckningen ovan fås till ytterligare reducerade priser. Skriv så sänder vi fullständig information.

Beställ så här:

1) Postgiro. Sätt in beloppet på postgirokonto 85 95 89-4 (i Finland finländskt postgirokonto 1125 82-9, i Norge norskt postgirokonto 1 99 82 77). Eller svenskt bankgiro 261-2638. Ange på talongen önskade artiklar. Porto tillkommer med 5:- per beställning.

2) Check. Skicka in beställningsedeln tillsammans med en check ställd på Stiftelsen Contra. Porto tillkommer med 5:- per beställning.

3) Postförskott. Skicka in beställningsedeln till Contra. Vi sänder varorna mot postförskott. Porto tillkommer med 10:- per beställning.

Beställningar över 100:- levereras utan portotillägg. Angivna priser gäller även i finska mark. Norsku kronor omräknas efter kursen 1:25.

Betalningssätt:

- Postgiro Check/konanter
- Postförskott

Anges ej betalningssätt skickas beställningen automatiskt som postförskott.

.....
Namn

.....
Adress

.....
Ortsadress

Milton Friedman om friheten

Contras omslagsbild är hämtad från TV-serien *Free to Choose*, som inte visats i Sverige. Milton Friedman förklarar hur inflation uppstår och trycker på sedelprensens startknapp. I nästa sekvens visar han hur man lika enkelt stoppar inflationen . . .

Det är många som anser att ekonomi är svårt. Och det finns många ekonomer som gör sitt bästa för att så många som möjligt skall befästa den uppfattningen.

En person som har förmågan att framställa ekonomiska problem på ett enkelt sätt, utan att för den skull ge efter på det sakliga innehållet är Nobelpristagaren Milton Friedman.

Friedmans vetenskapliga insatser är — som framgår av Nobelpriset — stora, men hans pedagogiska insatser är minst lika betydande.

Våren 1980 visades i USA och i England TV-serien *Frihet att välja* där Milton Friedman i tio avsnitt gav en översikt över världsekonomin aktuella problem. Senare har serien även visats i bl a Norge. Men i Sverige är den självklart för magstark för den röda TV:n. Nu har man funderat i snart två år utan att förmå sig till att köpa in serien.

Häromåret visades emellertid en oändligt lång serie TV-program med den amerikanska vänsterns ledande ekonom John Kenneth Galbraith. För det hade TV både tid och pengar.

Även i Sverige

Men med teknikens utveckling kan inte ens Sveriges Radio stoppa väsentlig samhällsinformation att nå Sverige. Hela serien finns på TV-kassetter och kan hyras från PA-rådet i Stockholm. Men priset är sådant att det gäller att samla ihop många vänner för att avnjuta programmen, om inte kostnaden skall bli alltför hög per person.

De tio avsnitten är enhetligt upplagda med en halvtimmes inledande program med Milton Friedman på plats, exempelvis i Hongkong för att diskutera marknadsekonomin förtjänster i det minst reglerade området i världen, eller i Indien för att förklara varför landet är så fattigt.

Efter den inledande halvtimmen följer en halvtimmes debatt, med inbjudna meningsfränder och meningsmotståndare.

Debattörerna är ofta suveräna och det är ett nöje att följa med i debatten, som är väl så intressant för en svensk som för en amerikan.

Bokform

Milton Friedman har dessutom tillsammans med sin hustru Rose sammanställt en bok

med titeln *Frihet att välja*. Den toppade under många månader bestsellerlistorna för icke-skönlitteratur i USA. Det var bara en bok som kunde göra den rangen stridig: *Det verkliga kriget* av Richard Nixon.

Bägge dessa böcker finns som bekant i svensk översättning, men har tyvärr inte alls nått samma uppmärksamhet som i hemlandet.

Många sanningar

Det är många sanningar — ibland obekväma sådana, som förs fram i TV-programmen och boken.

Låt oss titta på några av dem.

Konkurrera med lågprisimport

Från såväl fackföreningar som industriledare framförs ofta kravet på restriktioner för lågprisimport. Det anses vara fult att köpa billiga varor. Arbetarna har för låga löner i Sydkorea eller Indien (om vi inte köpte deras varor skulle de inte ha några löner alls . . .). Därför ställs krav på restriktioner, tullar, importkvoter och annat.

Sverige har framgångsrikt stoppat mycket av lågprisimporten på textilområdet, men trots detta fortsätter den svenska textilindustrin att tappa marknadsandelar. Nu kommer importen istället från England, Västtyskland, Finland . . .

Industriidkarna och fackföreningarna kräver — och får — subventioner, för att möta detta "hot". Det innebär i praktiken att svenska konsumenter tvingas betala mer för sina varor än de annars skulle behöva, även om en del av extrakostnaden inte hamnar på prislappen utan på skattsedeln. Det innebär också att svenska textilarbetare kommer att fortsätta att arbeta med (relativt andra industrigrenar) låga löner, istället för att omplaceras i mer framfördorienterad verksamhet.

En annan sida av subventionsbilden dyker upp när företag och fackföreningar samfällt protesterar mot subventioner utomlands. Inte ska väl svenska företag behöva konkurrera mot subventionerade varor? Här krävs också subventioner!

På sådana tankegångar ger Milton Friedman ett dräpande svar. Om utländska regeringar vill subventionera oss, så finns det ingen anledning för oss att klaga, det är

det andra landets skattebetalare som bör stå för det. Och de kommer att göra det snabbt! (Beträffande det sista ledet kan man kanske tvivla, men desto bättre för oss som köper av utlandet subventionerade varor!)

Varför lär sig inte regeringarna av misstag med subventioner och annat, Milton Friedman har det korta och dräpande svaret: Regeringar lär sig aldrig. Det är bara människor som lär sig.

Hjälpen går till de rika

Milton Friedman diskuterar utförligt konsekvenserna för inkomstfördelningen av olika offentliga program. Han drar slutsatsen att det mesta som görs av staten i praktiken innebär att man tar pengar från de fattiga för att ge till medelklassen (som har många röster) och de rika (som förstår att utnyttja programmen). Det är i högsta grad ett internationellt fenomen. Även om Milton Friedman diskuterar amerikanska förhållanden är det lätt att överföra beskrivningen till svenska förhållanden.

Vi har tidigare i *Contra* (nr 2 1978) refererat vetenskapliga undersökningar som visar att höginkomsttagarna tjänat mer på livsmedelsubventionerna än låginkomsttagarna (höginkomsttagarna har råd att äta mycket högsubventionerat nötkött, medan låginkomsttagarna, trots subventionerna, får nöja sig med osubventionerad korv, kyckling eller fisk, eller lågsubventionerat fläsk.)

Milton Friedman ger enkla räkneexempel på hur de sociala programmen i USA missbrukas. En enkel division av socialhjälpens med antalet personer som har inkomster under existensminimum visar att hjälpen uppgår till 3.500 dollar per person — eller 14.000 dollar (70.000 kronor) per familj om fyra personer. Det är fråga om nettointäkter efter skatt, så beloppet är ungefär dubbelt så högt som existensminimum!

Men så bra har de fattiga det inte. Pengarna försvinner dels i en dyrbar och krånglig administration, dels går stora delar av pengarna till personer som är betydligt mer välbemedlade.

I Sverige kommer man kanske i första hand att tänka på de enorma bostadsbidragen som går till fattiga och rika utan större åtskillnad.

Skolor för de rika

Tom samhällets intresse för skolväsendet leder till att de fattiga får betala för de rika. Barn i fattiga familjer börjar normalt arbeta tidigare — och betala skatt — jämfört med barn från rika familjer. De senare får därför mer bidrag och naturaförmåner i form av fri undervisning.

En liknande effekt uppträder i slutet av livet. Rika pensionerar sig tidigare och lever längre. De fattiga får alltså ut mindre pensionspengar än de rika — även till de delar som pensionsbeloppen är lika stora per person och månad.

Vetenskapliga belägg

I boken presenterar Milton Friedman två vetenskapliga undersökningar som granskat denna fråga. Den ena gjordes i Florida och den andra i Kalifornien.

I Florida jämförde man de totala bidrag som personer i olika inkomstklasser fick 1967/68 ur anslagen för den högre undervisningen med vad de fick betala i skatt. Bara den grupp som hade de högsta inkomsterna gjorde en nettovinst! Den fick tillbaka 160 procent av vad den betalade. De två lägsta inkomstgrupperna fick betala 40 procent mer än vad de fick tillbaka och den övre mellangruppen fick betala nästan 20 procent mer.

I en enkel tabell visas hur stort stöd och hur stora kostnader varje grupp hade. Skillnaden räknas ut, och upplägningen är sådan att alla skillnader skall ta ut varandra och ge nollresultat.

Inkomstklass	Totalt stöd	Totala kostnader	Netto
0-3000 \$	10 419 600	14 259 360	- 3 839 760
3000-5000 \$	20 296 320	28 979 110	- 8 682 790
5000-10000 \$	70 395 980	82 518 780	-12 122 800
10000- \$	64 278 490	39 603 440	+24 675 050

Summan i den sista kolumnen blir inte exakt noll, vilket har att göra med avrundning och viss osäkerhet i resultaten.

I undersökningen i Kalifornien, som gjordes 1964, kom man fram till liknande resultat. Där delade man upp befolkningen i familjer med och utan barn. De utan barn fick självfallet betala till familjerna med barn. Men bland barnfamiljerna var det de som hade högsta inkomsten som fick den största subventionen. Och barnfamiljerna hade genomsnittsinkomster långt utöver vad man hade i familjerna utan barn. Barnfamiljerna gjorde en "nettovinst" på mellan 1,5 och 6,6 procent av genomsnittsinkomsten. Och mest fick alltså de som var rikast.

Milton och Rose Friedman sammanfattar: "Vi känner inte till något statligt program som verkar ha så orättfärdiga effekter som finansieringen av den högre undervisningen. På det området har de av oss som befinner

oss i medel- och höginkomstklasserna lurat de fattiga att subventionera oss i stor skala — och ändå skäms vi inte utan skryter vitt och brett med vår osjälviskhet och vår samhällsanda."

Stöd för de svarta

Inte heller programmen som påstås främja de färgades situation går fria för Friedmans kritik. Den får särskilt klar belysning i en av

professor Sowell, som själv är färgad. Han hade genomfört omfattande vetenskapliga undersökningar av den svarta opinionen och kommit fram till att denna stod långt till höger om den (vanligen vita) intellektuella eliten. Sowell argumenterade lika elegant och övertygande som Milton Friedman själv.

Ojämlika ben

Inkomstfördelningen är ojämn, men ojämlikheten spelar en betydelsefull roll för att vi alla skall få det så bra som möjligt, menar Milton Friedman. Raka motsatsen till den tes som drivits av vänsterfalangen inom svensk socialdemokrati sedan Ernst Wigforss uttalande 1928 att "fattigdomen fördrages med jämnojd, om den delas av alla".

Är det rimligt att filmstjärnor och proffsboxare skall tjäna miljoner på samma tid som en "vanlig människa" tjänar några hundralappar eller tusenlappar?

Visst menar Milton Friedman, de tillför ju åskådarna något de är beredda att betala för. De ger valuta för pengarna. Ingen skulle betala 100 \$ för att se på en boxningsmatch med Milton Friedman i ena ringhörnan, men många är beredda att betala samma belopp för att få se Muhammed Ali där. Låt dem som vill se honom få se honom. Om vi inte fick betala vad han var värd skulle han inte ställa upp.

Och vilka skönhetsvärden skulle inte värden ha gått miste om, om inte Marlene Dietrich fått tjäna miljoner på att visa sina vackra ben?

Carl G. Holm

Milton Friedman: Frihet att välja. Liber 343 sidor. C:a 123:-. Amerikansk häftad utgåva med titeln "Free to Choose" kan fås för några tior.

de avslutande TV-debatterna, där man diskuterar de svartas egen inställning. En mycket självsäker kvinnlig professor i statsvetenskap från Boston, Francis Fox Piven, drev tesen att samhället borde sträva efter likhet i slutresultatet (inkomster, bostadsstandard etc), medan Milton Friedman och nationalekonomiprofessorn Thomas Sowell från University of California in Los Angeles, menade att jämlikheten borde vara en strävan att skapa lika förutsättningar, varefter var och en skulle få utnyttja dessa förutsättningar på valfritt sätt.

Francis Fox Piven hävdade att hon hade stöd från majoriteten av de svarta i sin syn på saken. Möjligen bland den vänsterorienterade intellektuella eliten i Massachusetts, där det bor väldigt få negrer, svarade

Nationalsocialism och annan socialism

Av professor Georg Stadtmüller, München

I Contra nr 3 1981 publicerade vi det första avsnittet av professor Georg Stadtmüllers analys av sambandet mellan Hitlers nationalsocialism och andra typer av socialism.

Lenin som Hitlers läromästare

Inom några månader efter sitt maktövertagande lyckades det Hitler att eliminera de övriga partierna. Omedelbart efter riksdagsvalet förbjöds kommunistpartiet, den 22 juni förbjöds socialdemokratiska partiet, som trots sitt motstånd mot nationalsocialismen, betonade sin lojalitet mot staten. De övriga partierna upplöstes därefter sig själva: den 27 juni upplöstes Tysknationella folkpartiet, den 28 juni Statspartiet och Bajerska folkpartiet och slutligen — som sista parti — Centrumpartiet den 5 juli. Den 1 december 1933 fastställdes så i "lagen för att garantera enhet mellan parti och stat" att NSDAP var det enda parti som kunde göra anspråk på att driva politik.

Därmed hade Hitler öppnat fältet för uppbyggnaden av den totalitära enpartistaten. Till sin struktur hade den en del gemensamt med den italienska fascismen, men mycket, mycket mer var likt den sovjetiska bolsjevismen.

Hitler hade, enligt vad han berättade för Rauschning*, framförallt den framgångsrika förebilden med den bolsjevistiska maktapparaten för ögonen, när han byggde upp sin politiska strategi och taktik. Utan läromästaren Lenin hade det inte blivit någon Hitler!

Sådana gemensamma drag mellan den sovjetiska socialism-kommunismen och den tyska nationalsocialismen var framförallt:

- Våldsam eliminering av alla andra politiska partier och grupper. Allenarådande för ett av en oligarkisk ledargrupp kontrollerat parti.
- Underordnande av staten under partiet ("Partiet befäller staten")
- Nedvärdering av parlamentet till ett skenparlament, med enda funktion att med acklamation godkänna besluten.
- Frikoppling av den politiska verkligheten från den skrivna författningen.
- Eliminering av maktindelningen och rättsstatens principer — Det är för bägge politiska systemen betecknande att de i sina uttalanden omsorgsfullt undviker begreppet "rätts-

stat", medan de däremot med eftertryck gör anspråk på att förverkliga den sanna, med folket förbundna, demokratin.

- Nära samarbete mellan terror och agitation: Terroristiskt utnyttjande av våld för att skrämja upp olikfäktande; metodisk användning av den ideologiska agitation som politiskt vapen för att förfälska verkligheten; partikontrollerade språkförändringar.
- En politisk hemlig polis utanför rättsstatens kontroll (Sovjets GPU och efterföljande organisationer, nationalsocialisternas Gestapo.)
- Anspråk på att tillskriva folket en enhetlig världsskådning och i denna anda uppfostra ungdomen till "nya människor": Statliga ungdomsorganisationer ("Komsomol" resp. "Hitlerjugend")
- Motsatsställning till den kristna kyrkan.
- Strikt underordnande av ekonomin under statlig styrning (sovjetiska femårsplaner, tyska fyraårsplaner). Den viktiga skillnaden kvarstod visserligen att nationalsocialismens fyraårsplaner nöjde sig med att sätta ramar för ekonomin, utan att tillgripa det grova system som den sovjetiska planekonomin förföll till, det tyska systemet lämnade ett visst utrymme för företagande, initiativkraft och marknadskrafter.
- Statligt styrda enhetsfackföreningar istället för fria fackföreningar.

Till detta kom övertagande av uttrycksformer och symboler som genom sin känslomässiga utstrålning passade in i masspsykologin:

- Den röda fanan (försedd med ett hakkors)
- Första maj som helgdag (infördes i Tyskland först av Hitler)
- Tilltalsordet "kamrat" (folkamrat, partikamrat)
- "Hammare och svärd" (över hakkorset) som symbol för Strasser-gruppen. Hammarerna symboliserade socialismen, svärdet nationalismen.

Dessa gemensamma drag uppstod inte enbart genom övertagande eller efterrapning, utan till största delen från den gemensamma grunden av en icke-andlig utan materialistisk biologisk och kollektivistisk uppfattning av människan, livet och världen. Enligt denna uppfattning fick människan bara genom den kollektiva gemenskapen innehåll och mening i sitt liv. I Sovjet-kommunismen är människan en partikel som driver i historiens ström, i nationalsocialismen är hon en partikel i folkgemenskapen ("Jag är ingenting, mitt folk är allt"). Utvecklandet av individens personlighet ses därför uteslutande som en "sociali-

sation" inom ramen för kollektivet. Kollektivet står liksom dess medlemmar under den biologiska utvecklingens lagar om kampen för tillvaron. Så lärde Darwin, som hyllades lika mycket av Hitler som av Lenin.

För såväl socialism-kommunism av marxistisk karaktär som för "tysk socialism" under Hitler är avståndstagandet från all religiös tro karaktäristisk. De vackra formuleringarna i den sovjetiska författningen om påstådd religionsfrihet lurar ingen — lika lite som på nationalsocialismens sida det tidiga parti-programmets beaktelse till en dimmig "positiv kristendom" eller Hitlers favorituttryck om den honom ledande och beskyddande försynen (inte den "gudomliga försynen"!); Samvetet tillerkändes inte egenskapen att vara något individuellt för individen. Hitler kallade det för en "judisk uppfinning".

Utrikespolitik

Även nationalsocialisternas — eller de flesta nationalsocialisternas — utrikespolitiska föreställningar byggde på den antikapitalistiska och antivästliga grundinställningen. Det mytiska förhållandet av de "unga folken" i öst (av bl a Moeller van den Bruck) verkade i samma riktning. En sådan dold sympati med den kommunistiska varianten av totalitarismen stog naturligtvis i opposition mot Hitlers i *Mein Kampf* uttalade maktpolitiska mål, att vinna "livsrum" åt det tyska folket i den slaviska östern. Båda uppfattningarna kvarstod bredvid varandra utan att den ena tog överhanden.

Betecknande är i detta sammanhang förspellet till Stalin-Hitler-pakten den 23 augusti 1939. Sedan utrikesminister Ribbentrop återvänt från Moskva, förklarade han att han bland de kommunistiska ledarna i Kreml känt sig som "bland gamla kämpar". Och Tysklands styrda press fick genast "språkorder" om att betona de antikapitalistiska gemensamma dragen mellan den "tyska socialismen" och den sovjetiska socialism-kommunismen, i den gemensamma kampen mot "plutokratierna" i väst. Två år senare, i samband med utbrottet av kriget med Sovjetunionen måste en motsatt "språkorder" utfärdas.

Efter maktövertagandet — vart tog de socialistiska elementen vägen?

I och med att maktövertagandet 1933 säkrat Hitlers ställning och möjliggjorde en satsning på utrikespolitik, så minskade det socialistiska elementet i nationalsocialismen. Den nationalistiska dynamiken vann genom utrikespoli-

* Hermann Rauschning: *Gesprächen mit Hitler*. Zürich 1940. Se vidare föregående avsnitt av artikelserien.

Ockupationen av Polen i september 1939 var ett exempel på samarbete mellan nationalsocialister och socialister-kommunister med annan etikett. Bilden visar tyska och sovjetiska soldater i samspråk i Polen 1939.

tiken större tyngd. Under avståndstagande från det tidiga NSDAP:s socialistiska program slöt Hitler fred med företagarna och marknadsökonomi. Ideologin fick ge vika för pragmatiskt resultatpolitiskt makttänkande. Betydande delar av partiprogrammet från 1920 glömdes i praktiken bort. Gottfried Feder, som i NSDAP:s början hade svarat för den ekonomiska teorin, förlorade nu successivt sitt politiska inflytande. Efter 1931 var han ordförande i NSDAP:s ekonomiska råd och 1933 blev han statssekreterare i finansdepartementet. Men 1934 måste han byta till den politiskt mindre betydelsefulla posten i ett nybildat "Rikskommissariat för nyodlingsrörelsen". 1936 flyttades han till en lärostol vid Berlins Tekniska Högskola, vilket innebar slutet på alla möjligheter till politiskt inflytande.

Betecknande för denna tillbakagång för de socialistiskt-revolutionära kraven var framförallt bröderna Strassers öde. Gregor Strasser, som i sin egenskap av "riksorganisationsledare" var nummer två inom NSDAP, avsattes i december 1932 av Hitler från alla partiuppdrag, eftersom han tillsammans med general Schleicher hade arbetat för samarbete mellan fackföreningar, nationalsocialister och socialister i regeringsställning. 1934 mördades han i samband med Röhm-affären. Hans bror Otto hade redan 1930 fullbordat brytningen med Hitler och grundat en "svart front", som bekämpade Hitler under namnet "Revolutionära nationalsocialisters kampförbund". 1933 gick han i exil.

Bröderna Strassers socialistiska-revolutionära krav var mycket effektiva inom SA under slagordet "den andra revolutionen". Genom förintandet av den gamla SA-ledningen i samband med Röhm-affären förlorade de sedan betydelse, utan att försvinna ur NSDAP:s tankevärld. Ännu i 1943 års "Organisationsbok

för NSDAP" finns för de inskrivna medlemmarna i NSDAP budordet: "Utöva sant kamratskap, då blir du en sann socialist".

Från kommunism till "tysk socialism"

Ända till sin undergång uppfattade sig nationalsocialismen som "den tyska socialismen", och genom sin propagandaapparat försökte man inpränta denna uppfattning i det tyska folkets medvetande. Av de många bevisen för detta skall vi i det följande se på ett särskilt viktigt: spridandet av en bok i miljonupplaga, i vilken en tidigare övertygad kommunist bekänner att han i nationalsocialismen funnit den "sanna socialismen".

Den från Württemberg härstammande författaren Karl I. Albrecht vände sig under de svåra efterkrigsåren i protest mot det han i det traditionella samhället upplevde som en social orättvisa.

1924 begav han sig till Sovjetunionen "som övertygad och troende kommunist, som ville tillägna sig styrka och kunskande från alla 'arbetares fädernesland'" (förordet, s. 20). Som jägmästare gjorde han en framgångsrik karriär i den sovjetiska förvaltningen. Till sist var han chef för allt skogsbruk. Genom att han fick kunskap om den förskräckliga politiska verkligheten, som han dagligen kom i kontakt med, skakades hans tro på den kommunistiska frälsningsläran. Kritiska uttalanden ledde till slut till anklagelser för spioneri åt Tyskland. Han dömdes till döden.

Eftersom han behållit sitt tyska medborgarskap lyckades det emellertid honom att efter ingripande av den tyska ambassaden, återvända till Tyskland (1934), där han först som tidigare kommunist måste genomgå en politisk kontroll och fångenskap. Han arbetade sedan en kort tid i Turkiet, och sedan några år i Schweiz. Under denna tid blev han, utan att uppges sin

socialistiska grundinställning, anhängare till nationalsocialismen. I den trodde han sig se fullbordandet av sina socialistiska drömmar.

För att ge "full klarhet om bolsjevismens fruktansvärda verklighet", beslöt han sig för att skriva ned sina förskräckliga upplevelser och erfarenheter från sin tioåriga vistelse i Sovjetunionen — ett vittnesmål om hans orubbade tro på socialismens möjligheter. Boken utgavs i första upplagan i Zürich 1938: "Den förrädda socialismen. Tio år som hög statstjänsteman i Sovjetunionen." Den spreds senare genom sitt klara ställningstagande för den "tyska socialismen" i massupplagor av den nationalsocialistiska propagandamaskinen. Slutligen nådde den mer än en miljon exemplar. Efter krigsutbrottet återvände Albrecht till Tyskland och ställde sig som "glödande socialist", tillhörig den "tyska socialismen" till Hitlers förfogande.

I det följande skall några avsnitt från Albrecht citeras. Av dessa avsnitt framgår hur mycket denne man som först varit fylld av tro på kommunismen, men sedan blivit besviken på det förskräckliga han upplevt och sett i Sovjetunionen, nu såg sina socialistiska förhoppningar om ett tillfrisknande förverkligas.

Ur förordet till första upplagan (Zürich 1938):

"Som ung kommunist lämnade jag Weimarstaten 1924 — som tidigare kommunist, men fortfarande och orubbligt som glödande socialist, återvände jag 1934 till ett nytt Rike, till nationalsocialismens Tredje Tyska Rike." (s. 20)

"Jag var socialist och förblev socialist". (s. 21)

I inledningen till tolfte upplagan (Berlin 1942):

"Denna bok som kom ut senhösten 1938 är min bekännelse till socialismen, en glödande socialists bekännelser. Jag har alltid varit och ska alltid bli det. Det är en bekännelse om sökande, misstag, besvikelser, men också om hopp och uppfyllelse av mina socialistiska ideal!... Mätte den nu föreliggande tolfte upplagan nå ännu bredare grupper... för att låta dem tänka över den sanna socialismen och för att de skall aktivt medverka för att förverkliga den..."

"Vi vet att priset för striden, som vi för sida vid sida med alla sunda och konstruktiva krafter i världen, är segerns frukt, den frukt som vi är säkra på är en bättre värld, den som vi socialister längtat efter:

"En värld av socialistiskt rättfärdiggörande, en värld av sann socialistisk jämlikhet, frihet och broderskap, en värld av sann socialistisk folkgemenskap i Europa och hela världen!" (s. 9f).

I efterskriften:

"Socialismens tid har kommit. Det gäller att samla alla krafter: de hederliga, de tappra, de beslutsamma för att de ska följa den nya vägen, som gjorts till målet för en uråldrig längtan till socialismen.

"Socialismen kan inte nås längs klasskampens väg. Socialismen är otänkbar utan sann gemenskap mellan alla skikt i folket. Klasskampen är däremot hat, och hat förstör varje gemenskap redan i rötterna." (s. 668)

"Därför riktar jag till slut min granskning av

verkligheten i Sovjet till alla socialistiska kamrater i hela världen, som ännu inte förlorat sitt hopp med appellen: mot Moskva — för socialismen, mot klasskampen — för socialismen.

På denna nya grund av en stark gemenskap kommer socialismen att fullbordas." (s. 670).

De socialistiska elementen i den tyska nationalsocialismen

De idéhistoriska och socialhistoriska sambanden mellan socialism-kommunism och national-socialism var självklara för dem som upplevde den tiden — före och efter 1933. Historiker som inte har stått i olika åskådningars tjänst har ofta pekat på förhållandet att den tyska national-socialismen — i betydligt högre grad än den italienska fascismen — visade stora likheter med de socialistiska-kommunistiska strömningarna, alltså även med de socialistiska grundelementen hos den tyska socialdemokratien. Vi ska här nöja oss med tre sådana åsikter: F. A. Hayek, J. C. Fest och S. Haffner.

Den i Wien 1899 födde, mellan 1931 och 1950 i London och senare i USA verksam Friedrich August Hayek, som räknas till den ekonomiska vetenskapens främsta företrädare*, är övertygad förespråkare för den nyliberala ekonomiska teorin. Han pekade redan för en generation sedan på det socialistiska inslaget i förutsättningar och föreställningar hos den tyska nationalsocialismen. I boken "Vägen till trældom" framlade han i ett särskilt kapitel om kollektivismen och totalitarismen fram likheten mellan socialismen-kommunismen och national-socialismen.

Joachim C. Fest talade för åtskilliga år sedan i sin Hitler-biografi om Hitlers motsattställning till de konservativa som en självklarhet. Hitler framstod för honom som skärningspunkten mellan tidens två stora strömningar: socialismen och nationalismen.

Vi citerar här några typiska avsnitt från Fest:

- Om Hitlers socialdarwinism: — "ett inslag i vänsterns vulgära upplysningsidéer, innan den började förskjutas åt höger och började användas för att påvisa den påstådda naturvidrigheten hos demokratiska eller humanitära idéer"
- Strasser-grupper med sina uttalade socialistiska program.
- Nationalsocialismen uppträdde visserligen som en bevarare av patriotiska och konservativa traditioner, men den skilde sig dock från de konservativa av den "gamla sorten och gav sitt bakåtsträvande en modern profil"
- "Hitlers plats ligger betydligt närmare de stora revolutionärerna än de bevarande konservativa maktthavarna"
- Hitler var i stånd att "att själv dra åt sig en betydande del av det fruktade proletariet"

På liknande sätt har Sebastian Haffner i sin *Anmärkning till Hitler* från 1978 sagt: Hitlers värde kännetecknades "snarare av vänster-än högerdrag", han stod "närmare Stalin än Mussolini."

* F. A. Hayek är nobelpristagare i ekonomi, och jämte Milton Friedman den ledande förespråkaren för ökat spelrum för den fria företagssamheten.

SPD och NSDAP

I det mångfasetterade rotverk av olika komponenter, ur vilket den tyska national-socialismen växte fram på ett likartat, men inte likadant, sätt som den italienska fascismen, framstår de två grundelementen nationalism och socialism. De är märkbara i alla national-socialismens uttryck. Hitlers nationalsocialism hade med den från 1800-talet härstammande socialismen-kommunismen den anti-borgerliga, antikapitalistiska, kollektivistiska och materialistiska grundinställningen gemensam. Före 1933 var det avgörande element, efter 1933 blev de svagare.

Hitlers och andra ledande nationalsocialisters bekännelser till en "tysk socialism" är alltför talrika, klagörande och entydiga, för att man ska kunna göra gällande att de bara bygger på valtaktiska knep.

Beträffande den tyska socialdemokratiens roll mellan kommunism och nationalsocialism kan konstateras:

Under ledning av den moderate och ansvarfulla Friedrich Ebert avvisade majoriteten inom SPD under ödesåret 1918 sirensången från Moskva om "proletariatets diktatur". Sedan denna brytning med — de sovjetiska och tyska — kommunisterna ansträngde sig SPD att dra en skarp gräns mot den totalitära kommunismen, och att slå vakt om parlamentarism och demokrati inom rättsstatens ram. På grund av de spänningar som fanns inbyggda i partiet mellan marxistisk klasskampsideologi och pragmatisk lojalitet till samhället lyckades det inte helt att hålla avgränsningen mot en till den marxistiska ideologin knuten vänsterflygel. Det resulterade bl a i splittringar till de "oavhängiga socialdemokraterna" (1917-1922) och till "Socialistiska arbetarpartiet" (1931). I exil avvisade partiledningen i London 1933 samarbete med kommunisterna. Från och med åren kring 1960 började avgränsningen successivt att luckras upp av partiets vänsterflygel.

SPD var med och grundade och byggde upp den demokratiska samhällsordningen i Weimar-republiken. Man gjorde motstånd mot Hitlers nationalsocialism och dess dragningskraft på delar av industriarbetarna ända tills partiet förbjöds. I slutet av Weimar-republiken lyckades man inte förhindra att betydande marginalgrupper övergav partiet för att gå över till NSDAP.

SPD:s försvarstrid den framträngande nationalsocialismen bortsåg i kampens lidelse från den hatade nationalsocialismens objektiva innehåll av ett stort mått socialism.

Att hävda att nationalsocialismens ursprung är att söka enbart i nationalismen är en förenkling av den historiska sanningen och därigenom falskt. Samma gäller motsatt ensidighet, att nationalsocialismen enbart skulle slå vakt om de socialistiska elementen.

Fascism och antifascism som instrument i Moskvas psykologiska krigföring

I Moskva erkände man efter Mussolinis seger och Hitlers framträdande den inre släktskapen mellan dessa två revolutionära rörelser och socialismen-kommunismen. För

att dölja detta oangenäma och oroande förhållande skulle det nya vida begreppet fascism användas som slagord. Framförallt var syftet att man genom att undvika beteckningen "nationalsocialism" skulle göra den socialistiska komponenten i den tyska nationalsocialismen ogripbar.

Hitlers socialistiska anspråk togs som en utmaning. Rörelsens eget namn, nationalsocialismen, påminde kommunisterna på ett obehagligt sätt om det socialistiska elementet i rörelsen. Därför inriktades Moskvas revolutionära strategi på att utplåna detta otrevliga ord och få det att falla i glömska. Den sovjetiska språkmanipulationen föredrog förkortningen "nazism", varigenom det socialistiska inslaget kunde döljas. Men ännu verksamare i den psykologiska krigföringen mot västvärlden var det allmänna slagordet "fascism", som planmässigt kunde utformas så att det omfattade allt som förtjänade att hatas och föraktas.

Stalins uttalande (1924) om fascismen och socialdemokratien som tvillingbröder blockerade i Moskva och i hela det kommunistiska lägret vidare tankar om möjliga skillnader inom de icke-kommunistiska — och särskilt då utomparlamentariska — grupperna. Det nya språkdirektivet gick emot den brokiga mångfalden i de grupper som betecknades som "fascistiska". Det blev ett verkningfullt vapen för att bekämpa alla motståndare till den kommunistiska världsrevolutionen.

De tyska socialdemokraterna baktalades av Moskva som "socialfascister". Och även inför den framväxande nationalsocialismens ögon försökte Moskva hålla ögonen stängda inför förhållandet att den tyska nationalsocialismen i lika hög grad som den italienska fascismen var en massrörelse, som framförallt stöddes av arbetare, bönder och småborgare. Man intalade sig att den italienska fascismen och den tyska nationalsocialismen bara var verktyg för den "storborgerliga monopolkapitalismen".

Under åren kring 1933 infiltrerades de västerländska demokratierna av den som ett semantiskt verktyg för den kommunistiska propagandan utvecklade generaliseringen av slagorden "fascism" och "antifascism". Slagordet "fascism" har senare i den sovjetkommunistiska propagandan ännu tydligare getts den systematiska uppgiften att vanära alla grupper som avvisar samarbete med kommunisterna. "Antifascism" blir på samma sätt en hedersbeteckning för alla grupper som håller dörren öppen för samarbete med kommunisterna, grupper som av kommunisterna betraktas som "nyttiga idioter". Om dessa grupper inte vill låta sig utnyttjas av kommunisterna under beteckningen "antifascister" så blir de inte längre antifascister.

Fascismen som den sovjetiska ideologins skräckkabinett

Det officiella sovjetkommunistiska språkbruket, som helt och hållet undviker ordet "nationalsocialism" och uteslutande talar om "fascism", följs i alla sovjetiska uppslagsverk och i alla historiska framställningar. "Stora sovjetencyklopedin" och "Sovjetiska historiska encyklopedin" behandlar således den tyska

NY DAG

Tryckeriet: Ny Dag, Stockholm

Måndag den 8 april 1940

ENGLAND MINERAR NORSKA KUSTEN

LO-ombudsman på Finlandsbesök Oerhört övergrepp för att driva Norden i krig. vågade ej möta svenska arbetarna. TYSKA MOTÅTGÄRDER VÄNTAS.

Besök från Kotka strax innan arbetarna samlades till möte.

Arbetskomité från Finland i gå.

OSLO, måndag. England och Frankrike har i dag begett en oerhört tillbländning av Norges neutralitet. De svenska och norska riksdagarna i Oslo infaller sig ständigt kl. 8 på morgonen i utrikesdepartementet och överlämnade en ny utfästelse att riksdagarna på grund av "olämliga" faktorer att "åsa" "liger" till Sverige kan tillåta att för

Svenska kommunister har alltid följt storebrors direktiv från Moskva. Förstasidan på "Ny Dag" den 8 april 1940, dagen innan Tysklands ockupation av Norge och Danmark. Det råder ingen tvekan om att sympatierna ligger på nationalsocialisternas sida.

nationalsocialismen enbart under uppslagsordet "fascism", medan artikeln "nationalsocialism" lyser med sin frånvaro.

De sovjetiska språkreglerna följs också i den "sovjetiska" kopian i "DDR". Som exempel kan tas *Sachwörterbuch der Geschichte Deutschlands und der deutschen Arbeiterbewegung*. (Fackordbok för Tysklands och den tyska arbetarrörelsens historia). Också där saknas en artikel om "nationalsocialismen". Under "nazipartiet" hänvisas till "National-socialistiska tyska arbetarpartiet", under "nazism" hänvisas till "fascism". Artikeln "fascism" ger i nära anslutning till den sovjetiska historiedoktrinen och det ideologiska formelspråket en framställning om den världsomfattande "fascismen", som undantagslöst ger uttryck för monopolbourgeoisens klassintressen, och som främjas av denna".

I artikeln "National-socialistiska tyska arbetarpartiet" kan de inledande meningarna tas som prov på hur troget man övertagit det ideologiska formelspråket från de sovjetiska förlagarna: NSDAP är "ett under den första etappen av den allmänna krisen för kapitalismen uppkommet monopolkapitalistiskt parti, som med sin äventyrlighet, sin terror mot arbetarklassen och hela den yrkesverksamma befolkningen, sin vilda och hämningslösa chauvinism, sin aggressiva och militanta anti-kommunism, liksom sin raffinerade sociala och nationala demagogi som härskande parti under perioden 1933 till 1945 förfäktade de antinationella klassintressena för de mest reaktionära grupperna i det tyska finanskapitalet."

Så framstår i ideologisk belysning den sovjetkommunistiska historieläran, där historien upplöses i en anonym kollektiv process, som drivs av klasser, intressen, drivkrafter och strukturer. Historien blir till ett skugglikt skriekabinett, där anonyma kollektiv agerar med och mot varandra, medan de handlande och lidande människorna över huvud taget inte kan upptäckas.

Antifascismens fasad

Kommunisterna och deras medlöpare på

vänsterkanten i hela världen brukar kalla sig "antifascister", för att genom detta försöka framställa sin motsats som "fascism", en plåga för hela världen. Denna generalisering av två begrepp till händiga slagord i den psykologiska krigföringen stammar från den sovjetkommunistiska agitationens vokabulär. Den har successivt också infiltrerat västvärldens språkbruk — åtminstone västvärldens mer aningslösa del. För den historiska förståelsen är detta språkbruk mer ett hinder än ett hjälpmedel, eftersom de ideologiska etiketterna "fascism" och "antifascism" förespeglas ha en viss likformighet, medan det i själva verket föreligger betydande och djupgående skillnader. Vad man i Moskvas ideologiska språkbruk betecknar som "fascism" är en grupp styres- och ideologiformer som skiljer sig från normalt språkbruk. Motsvarande gäller det motsatta begreppet antifascism. Dessa sammanhang skall belysas i det följande.

Under folkfrontspolitiken på 1930-talet gjorde begreppen "fascism" och "antifascism" sin tjänst för Moskva genom att vandra över Europa som tändande slagord. De kommunistiska marionettmästarna försökte sedan under den antifascistiska enighetens etikett samla de tyska emigrantgrupperna efter 1933, och ställa dem under sin ledning. Detta misslyckades emellertid i flertalet fall, eftersom bedrägerimanövern genomskådades av emigranterna.

Också under andra världskriget tjänade slagordet "antifascism" att samla de ganska skiljaktiga motståndsgupper som utvecklades i Tyskland och i exil, och sedan ställa dem under en vanligen nästan osynlig kommunistisk ledning.

Slagordet "antifascism" som vägröjare för kommunismen

Utgången av kriget gav ökad vikt åt slagordet "antifascism". Det blev den propagandistiska vägröjaren för kommunismen och den sovjetiska expansionspolitiken.

När den sovjetiska armén i krigsslutet besatte länderna i östra Mellaneuropa och östra delen av Tyskland, så förtalades och uteslöts anhängarna av en parlamentarisk demokrati

och rättsstat som "fascister".

Den stegvisa uppbyggnaden av det kommunistiska allenarådandet i länderna i östra Mellaneuropa inleddes med välflygande tal om "demokrati", "framsteg", "fredsliskan" — och "antifascism". Under parollen "enighet mellan alla antifascister" installerades en flerpartiregering, i vilken kommunisterna till att börja med befann sig i minoritet, men som alltid hade kontroll över inrikesministeriet och därmed över polisen. Kommunistiskt ledda poliskårer användes som terrorinstrument och under perioden 1945 till 1947 sörjde de för att stegvis förinta alla andra partier och upprätta kommunistpartiets allenarådande. Vid detta "glidande maktövertagande" från kommunisternas sida spelade det bedrägliga slagordet "enighet mellan de antifascistiska krafterna" en betydelsefull roll. Som ett inslag i den "antifascistiska" kampen — och i skuggan av den sovjetiska armén — förintades alla demokratiska friheter i de sovjetiskt ockuperade länderna.

Eftersom Tjeckoslovakien då inte var ockuperat av sovjetiska trupper kunde "Tierpartidemokratien" bevaras längre där. Genom en kommunistisk statskupp i februari 1948 kunde emellertid senare den demokratiska rättsstaten förintas även där.

På liknande sätt fullbordades i den sovjetiska ockupationszonen i Östtyskland, med antifascismens hjälp, den stegvisa övergången till kommunistiskt allenarådande. I Moskvas psykologiska krigföring kallas den tyska kapitulationen 1945 för "segern över fascismen" och "befrielsen från fascismen". Orden "fascistisk" och "antifascistisk" tjänar sedan femtiotalet att nedsvärta Västtyskland som "fascistiskt", medan "DDR" skall framställas som "fredsliskande", "demokratiskt", "mänskligt", "framstegsvänligt" och "antifascistiskt". Det återspeglar väl denna syn att Skammens mur, som sedan 1961 delar Berlin, i officiellt språkbruk i Öst-Berlin kallas för den "antifascistiska skyddsvallen".

Antifascismen som bedrägeri

Det hör till den kommunistiska agitationens metodik att förse alla verkliga eller föregivna motståndsgupper mot nationalsocialismen med beteckningen "antifascistisk", så att en enig och sluten front för motståndet — naturligtvis under kommunistisk ledning — kan förespeglas. Genom detta försvinner de inte obetydliga skillnaderna mellan motståndsgupperna.

I verkligheten har den historiska forskningen påvisat den politiska mångfalden i det inre tyska motståndet. De talrika större och mindre grupper som motsatte sig nationalsocialismens totalitära maktsystem och världsåskådning och försökte organisera motstånd, utgick från skilda åskådningar och handlade med utgångspunkt från varierande bevekelsegrunder. För de icke-kommunistiska grupperna, som tillsammans utgjorde den överväldigande majoriteten av motståndsrörelsen — framförallt kristna, liberaler, socialdemokrater och konservativa — hade målet: Försvar för och återupprättande av den demokratiska rättsstaten dvs de författningsmässigt garanterade friheterna

(Forts på sid 23)

Jordreform i El Salvador

Den som läser svenska tidningar bibringas lätt uppfattningen att en guerillarörelse med stort rättspatos kämpar mot en förtryckarregim som slår vakt om elitens privilegier i El Salvador. Verkligheten är en helt annan. El Salvadors regering arbetar frenetiskt för sociala framsteg och har utlovat fria val till 1982. En kommunistisk upprorsrörelse försöker däremot upprätta en diktatur.

För att rätt förstå den utveckling i El Salvador, som ges en så snedvriden behandling i svenska massmedia, skall vi börja med att ge en översiktlig bild över den inrikespolitiska strukturen i landet. Det finns tre stora grupper i El Salvadors politik, förenklat kan vi kalla dem högern, centern och vänstern. Det är dock angeläget att understryka att dessa beteckningar inte har särskilt mycket att göra med hur orden vanligen används på svenska.

Till *högern* hör i en sådan indelning storgodsägarna, en del av militären och en del av industriledarna. Gruppen arbetar för att slå vakt om och förstärka de privilegier som den tidigare härskande klassen haft i El Salvador. Till grupperingen är knutet ett antal väpnade aktionsgrupper, som inte tvekar att tillgripa mord om det skulle behövas. Det antas exempelvis vara sådana grupper som låg bakom mordet på ärkebiskopen Romero och de amerikanska nunnorna förra året.

Till *centern* hör den nu styrande militärjuntan under ledning av Napoleon Duarte. Till denna grupp räknas det stora kristdemokratiska partiet och det socialdemokratiska partiet. Centern har också stöd från den stora bondeorganisationen *Union Comunal Salvadoreña (UCS)* och betydande delar av städernas fackföreningar. 15 fackföreningar och andra organisationer har bildat paraplyorganisationen *Unidad Popular Democrática (UDP)*, som för en konstruktiv dialog med den styrande juntan. Åtskilliga officerare står också bakom den nuvarande regimen, även om andra som nämnts backar upp högern.

Det bör i sammanhanget understrykas att Napoleon Duarte visserligen kom till makten efter militärt ingripande, men att han trots detta är den senaste på demokratisk väg valde presidenten i El Salvador. Han vann presidentvalet 1972, men fick aldrig tillträda posten efter militärt ingripande. Nu har samma militär givit honom chansen han inte fick 1972. Presidenten har utlovat fria val inom tre år, vilket är mer än vad man kan säga om det av vänstern styrda grannlandet Nicaragua, där valet skjuts upp

i en allt avlägsnare framtid.

Extremvänstern, slutligen, som får uppbackning av det svenska etablissemangt, inklusive Olof Palme och Ola Ullsten, står för en sedvanlig marxistisk diktatur. Den backar upp en revolutionär guerillarörelse, som har åtskilliga tusen liv på sitt samvete. Guerillans terror har visserligen i första hand riktat sig mot högern, men sedan Duarte kom till makten har hans centergrupper allt mer fått känna av våldsdåden. Vänsterextremisterna vägrar nämligen att kännas vid skillnaden mellan grupperna på den demokratiska sidan och de grupper på högerkanten som bara vill slå vakt om minoritetens privilegier.

En av de viktigaste guerillagrupperna, Farabundo Martis befrielsefront (FPL), hävdade exempelvis att man under de första fyra och en halv månaderna 1980 hade dödat 914 salvadoraner.

FDR är den viktigaste politiska organisationen på den extrema vänsterkanten. Till den organisationen är i första hand marxistiska revolutionärer anslutna, men dit hör också vissa socialdemokrater och några kristdemokrater. Vänstergrupperna stödjer bombdåd och mord i städerna och guerillakrigföring på landsbygden.

Kyrkan

Den nye ärkebiskopen, Rivera y Damas, förklarade i en predikan den 18 januari i år att det råder stora missförhållanden i El Salvador, men att möjligheterna att rätta till dessa på fredlig väg inte är uttömda. Han framhöll att "folket vet att vänstern är kommunistisk" och menade att folket inte ville ha något blodbad. Det var det som låg bakom att guerillan misslyckades i sin storoffensiv i januari i år. Det skall understrykas att kyrkan enligt traditionen är mycket frispåkig gentemot regeringen, och aldrig har tvekat att stå i spetsen för oppositionen.

Det är inte bara erövrade dokument som visar att guerillan förses med vapen av kommunistblocket. Det har en av dess representanter själv medgivit vid en presskonferens i Ciudad de Mexico i april 1981.

Det var Enrique Guatemala, talesman för FDR, som förklarade: "Guerillan i El Salvador får inte bara vapen från länderna i socialistblocket, utan har också funnit att det är mycket lätt att köpa vapen på den internationella svarta marknaden."

Jordreformen

1976 påbörjades en jordreform, men den kunde aldrig fullföljas. I och med den nya regimens maktillträde i början av 1980 drogs linjerna upp för en ny jordreform. Avsikten är att göra den stora majoriteten av bönder självägande, och att eliminera godsägarnas dominerande inflytande på landsbygden. Hittills har två steg tagits i jordreformen.

Det första steget togs i mars 1980. 263 egendomar på vardera över 500 hektar överfördes till de 60.000 familjer som brukade jorden. Sammanlagt rörde det sig om cirka 250.000 hektar mark, eller 15 procent av landets odlade jord. Programmet har kombinerats med uppbyggnaden lantbrukskooperativa företag, vilket har gjort att man klarat sig undan den nedgång i produktionen som ofta är vanlig i samband med jordreformer i u-länderna.

Det andra steget i jordreformprogrammet togs den 27 april 1980. Det rörde ungefär 150.000 familjer, och innebar att mark som tidigare tillhört mellan 6.000 och 7.000 större jordägare överfördes till brukarna. Den sammanlagda ytan på denna mark var cirka 200.000 hektar. Sammanlagt har alltså 450.000 hektar mark överförts till 210.000 familjer.

Det skall understrykas att det inte är fråga om någon konfiskering. De tidigare ägarna får betalt av staten, som i sin tur tar betalt av bönderna. De tidigare ägarna får betalt i kontanter och statsobligationer. De nya ägarna får amortera av gården under 30 år. Denna amortering ligger dock på avsevärt mindre än halva det belopp som de tidigare betalade i arrende och skördeandel till jordägaren.

Jordägarna får kanske inte i alla fall fulla marknadspriset, det beror i så fall på att värdet bygger på deras egen fastighetsdeklaration från 1976-77, och där var det säkert många som tog till i underkant.

Det finns ganska få tidigare exempel på lyckade jordreformer i världen. Det återstår ännu att se vad resultatet blir i El Salvador. Det förtjänar emellertid att noteras att den kanske mest framgångsrika jordreformen hittills i världen, den på Taiwan, var upplagd på ett liknande sätt. De tidigare ägarna fick ersättning i form av kontanter och obligationer. På Taiwan satsades dessa pengar på industrier, och därmed lades grunden till landets snabba industrialisering. Det återstår att se om de i El Salvador jordägarna är lika dynamiska som sina kollegor på Taiwan.

I vissa avlägsna delar av landet, exempelvis provinsen Chalatenango, så har juntan inte lyckats få kontrollen över administrationen, utan det är istället den gamla regimens

Ett svinuppfödningprojekt i El Salvador, finansierat med medel från AIFLD.

anhängare som är dominerande i den lokala administrationen. Detta har gjort att jordreformen har stoppats. Det är i första hand i dessa delar av landet som vänsterguerrillan vunnit något stöd.

UCS

Den stora bondeorganisationen UCS har skaffat sig ett betydande inflytande på juntan. UCS lyckades exempelvis utverka att organisationens generalsekreterare Rodolfo Viera utsågs till chef för jordreforminstitutet (ISTA). Viera utsattes 1980 för tre misslyckade mordförsök, men den 3 januari 1981 blev det fjärde försöket framgångsrikt. Man misstänker att samma grupper ligger bakom detta mord som mordet på ärkebiskop Romero.

UCS är en "gräsrotsorganisation", som bygger på lokala jordbrukarorganisationer som bildades redan 1962. 1968 sammanslogs dessa lokala organisationer till en landsomfattande federation. UCS stödjer den nu pågående jordreformen aktivt, och man stödde likaså försöket att genomföra en jordreform 1976, under president Molinas. Detta försök misslyckades dock på grund av motstånd från jordägarna, och av 1976 års jordreform återstår idag bara en del jordbruk som då exproprierades och som ännu inte har fördelats av ISTA. I samband med fördelningen av denna jord har ISTA försökt slå ett slag mot vänstern. Man har börjat med att dela ut jord just vid de av ISTA ägda jordbruken där vänstern varit stark. Detta har praktiskt haft effekten att

försvaga vänsterns organisatoriska enhet.

UCS har nära förbindelser med en rad organisationer i västvärlden. Organisationen har under de senaste åren fått stöd från *American Institute for Free Labor Development*, *AIFLD*, en organisation som stöds av amerikanska motsvarigheten till LO, *AFL-CIO*. UCS har också fått stöd av *CARITAS*, katolska kyrkans hjälporganisation, och *Inter-American Foundation*, en organisation som arbetar med uppbyggnad i Latinamerika.

Den svenska vänstern

Den svenska vänsterns universallösning är revolution och kommunistisk diktatur. Det är åsikter som inte minst framförs i massmedia. I El Salvador står den nuvarande regeringen ideologiskt och praktiskt politiskt inte särskilt långt från vad som i Västeuropa är socialdemokratisk politik. Men i svensk TV:s ögon är detta snarast diktatur.

Socialdemokraterna i Costa Rica lämnade för en tid sedan socialistinternationalen i protest mot dess stöd till den kommunist-influenserade vänsteroppositionen i El Salvador.

Det finns också klara kopplingar mellan Demokratiska Revolutionära Fronten (FDR) och utländska kommunistiska organisationer. Generalsekreteraren i El Salvadors kommunistparti, Shafik Handal, har rest runt i världen och ordnat med stora vapenleveranser från olika kommunistiska länder.

Och kopplingen mellan vänsterguerrillan och Nicaragua och Kuba är mycket tydlig.

SKIVRECENSION

Postulat 22

Ordet "arbetslåtar" för osökt tankarna till röda banderoller, Internationalen och tågande demonstranter med Marx och Olof Palme i blick. Att en grammofonskiva med arbetslåtar skulle kunna innehålla såväl Nationalsången som en psalm och en upptagning från en kyrkomässa är det väl ingen som håller för troligt — inte om skivan vore inspelad i Sverige. Men handlar det om arbetslåtar från polska Gdansk och Gdynia, då är de kyrkliga och nationalistiska inslagen inget att förvånas över; de är beståndsdelar av själva kampen, och intimt sammanvävda med denna.

I samarbete med fackföreningen Solidarność inspelades hösten 1980 en LP-skiva med låtar tillkomna i samband med strejken vid Leninvarvet, låtar som fränt och obarmhärtigt angriper maktavarna och Polens ekonomiska problem. Skivan heter *Postulat 22* med underrubriken *Nya arbetslåtar från Polen*. Postulat betyder förutläggningar, och med den titeln vill man knyta an till de 21 krav som de strejkande hade. Den dikt som ligger till grund för skivans titellåt handlar om det 22:a kravet: att Polens styrande arbetar för landets och folkets bästa och slutar med "sina lögnar och sitt tomma prat".

LP-skivan erbjuder inte några påkostade studioarrangemang. Huvuddelen av materialet består av visor sjungna till gitarr. Somliga låtar ger ett intryck av att vara inspelade under tämligen improviserade förhållanden. Förutom visor förekommer även upptagningar från en kyrka, där psalmen "Gud du som beskyddar Polen" sjungs, samt från en katolsk mässa, hålles utomhus på varvet "Pariskommunen" i Gdynia. Skivan avslutas med polska nationalsången. Sångerna sjungs på polska, men flertalet texter återfinns på konvolutet, översatta till svenska. De medverkande artisterna har valt att vara anonyma.

Skivan är alltså mer att betrakta som ett autentiskt dokument än som en fullständig musikprodukt. Texternas kvalitéer är givetvis svårbedömda för en icke polsktalande. Oavsett den litterära förvrängning som en ordagrann översättning innebär ger dock den svenska översättningen en gripande inblick i Polens problem — bristen på rättvisa och frihet, maktavarnas maktfullkomlighet, bristen på livsmedel och de långa köerna — sedda med den vanlige medborgarens ögon.

Anders Fjällström

Postulat 22, Skivbolaget Safran, August Södermans väg 61, 752 49 Uppsala.

Ovanstående artikel bygger huvudsakligen på material som tillhandahållits av AFL-CIO, den amerikanska motsvarigheten till LO.

Avgrundskommunis- terna satsar på facket

De allt fler kommunistiska grupperna till vänster om (vpk) satsar på att vinna inflytande på arbetsplatserna och infiltrera i facket. Flera av grupperna har nått betydande framgångar, och har legat bakom vilda strejker och andra konflikter på arbetsplatser runt om i landet under de senaste åren. Inom några av grupperna finns närmast professionella strejkledare som reser runt landet och initierar problem på olika arbetsplatser.

Kommunister bakom strejker

Det är väl många som har misstänkt att det är kommunistiska grupperingar som legat bakom åtskilliga av de vilda strejkerna under de senaste åren. En som granskat saken närmare och kommit till den slutsatsen är Sven Landin.

Sven Landin har själv ett förlutiet som aktiv kommunist, men hoppade av vpk efter Sovjets invasion i Tjeckoslovakien 1968. Han har sammanställt en liten skrift med titeln *Kommunisterna — de splittrade splittrarna*, som utgetts gemensamt av socialdemokraterna och LO.

Landin hade tidigare god insikt i vpk:s verksamhet, han var bl a sekreterare i riksdagsgruppen.

Sven Landin analyserar den vanligen mycket snabba reaktionen på vilda strejker. "När en vild strejk utbrutit händer saker och ting förvånande snabbt. Strejkkommitté, stormöten, stödskommittéer, postgiro, pådrag i massmedia — som om man bara behövt trycka på en knapp".

Bil & Traktor i Boden är en av de mest kända strejker under de senaste åren. Så snart strejken brutit ut togs kontakt med några personer i Märsta, cirka 100 mil söder om Boden! De bildade en stödskommitté, ett exempel som följdes på andra orter där Sveriges Kommunistiska Parti, SKP, har organiserade grupper.

Strejkledarna kunde sedan resa landet runt och samla in pengar på möten som anordnats av lokala "stödskommittéer". På detta sätt samlades enligt Landin 1,5 miljon kronor in. De 43 strejkande delade på 350.000 kronor för sin 129 dagar långa strejk. 350.000 kronor satsades på propaganda, och 800.000 är det ingen som vet vart de tagit vägen, åtminstone vet inte Metall det.

Flyttar landet runt

Det finns exempel på personer som flyttar landet runt för att organisera oroligheter på arbetsplatserna. Sven Landin tar fram exem-

pel från den allt besvärligare sjukvårdssektorn. Ett fåtal sjuksköterskor har flyttat runt på olika platser och organiserat problem på arbetsplatserna.

Över huvud taget kan man notera ett ökat intresse för grupper inom TCO och för den offentliga sektorn inom de extrema kommunistgruppernas försök att organisera oroligheter och strejker på arbetsplatserna. Inom tillverkningsindustrin har LO och socialdemokraterna vanligen massiv kontroll över arbetargrupperna, och det är då svårt att komma någon vart. Inom den offentliga sektorn är inte solidariteten med fackföreningen lika stark, och personalen är politiskt sett mycket mer heterogen. Åtskilliga har en borgerlig inställning, och då är det lättare för förment "opolitiska" personer att gripa initiativet.

Särskilt långt har SKP-infiltrationen gått i fackläraryrket, som bl a organiserar förskolelärare. I Ny Dag har en ledande talesman för dessa tankar förklarat: "Vi har ett strategiskt arbete. Om föräldrarna måste vara hemma och ta hand om barnen får industrin snart slå igen stora delar". Det man inte lyckas uppnå direkt inom industrin skall man alltså försöka uppnå indirekt, genom att lamslå industriarbetarnas barn-tillsyn!

Filibustertaktik

Det traditionella tillvägagångssättet är att använda sig av filibustertaktiken för att vinna inflytande i facket. Den aktiva och sammanstuvade minoritetsgruppen gör många och långa inlägg på möten och kongresser. De backar upp varandra, för att ge deltagarna en skev bild av stämmningsläget på mötet. De håller särskilda fraktionsmöten innan kongresserna, för att lägga upp taktiken.

Om det är fråga om allmänna medlemsmöten tvingas den breda majoriteten av mötesdeltagarna att gå hem. De tänker på att de skall upp och arbeta nästa dag. Det är ofta något som inte bekymrar aktivisterna.

För att förlänga mötena så att majoriteten

hinner gå hem, kan man driva procedurfrågor och annat i det oändliga.

SKF/ML

En av de nya stjärnorna på vänsterns himmel är *Sveriges Kommunistiska Förbund Marxist-Leninsterna* (SKF/ML). Det är en utbrytargrupp ur SKP, som vi kortfattat berättade om i *Contra* nr 2 1981. SKF/ML kan närmast betraktas som Albanienkommunister. De har blivit hemlösa efter Kinas brytning med Albanien. SKP följer ju troget Kina, oavsett vilka svängningar som sker i det kinesiska kommunistpartiets politik.

Enligt en artikel av Johan Hjärtqvist vid Näringslivets Presstjänst har SKF/ML vid en konferens i Stockholm i februari i år lagt upp planerna för det fackliga arbetet. Vid konferensen bildades *Facklig Opposition i Stockholm*, som skall vara "en kampstab för alla kämpande arbetares kamp". Verksamheten hoppas man kunna utvidga till flera delar av landet.

Organisationen skall finnas företrädd på elva av Stockholms tolv största industrier.

Den nya organisationen riktar in sig på att slåss mot även statliga och kooperativa företag, som enligt SKF/ML ägnar sig åt samma utsugning som de privata företagen.

Tanken bakom organisationen är att den så småningom skall kunna utvecklas till en "folkfront" efter modell av "Revolutionär Facklig Opposition", som existerade på 1930-talet.

KAF

En av de mer framgångsrika kommunistiska sektorerna, när det gäller att organisera strejker och andra problem på arbetsplatserna har varit Kommunistiska Arbetarförbundet, KAF. KAF är en av de organisationer som uppstod ur resterna av det som en gång var Vänsterns Ungdomsförbund (vpk:s ungdomsförbund på 1960-talet).

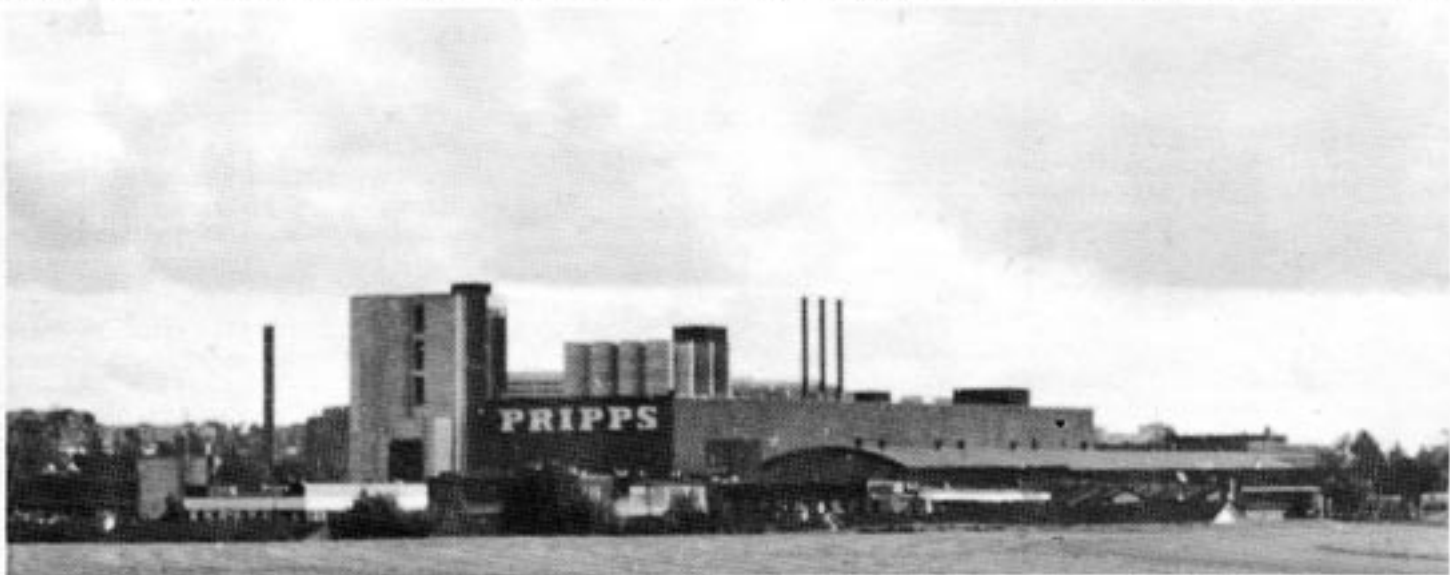
KAF har haft verksamhet på många håll i landet, och har senast av Beklädnads-

arbetarförbundet anklagats för att ligga bakom ockupationen av Eisers fabrik i Sollefteå. Om det är KAF eller någon annan sekt som är ansvarig i just det fallet är oklart, helt klart är dock att KAF i många andra fall spelat en betydelsefull roll i arbetskonflikter.

På Volvo i Göteborg har man organiserat sig inom *Facklig Opposition*, som ställt upp i valet till fackklubbstyrelse. Framgångsrikt har man där knutit en rad icke-socialdemokratiska krafter till sig, även på den borgerliga

utnyttjas i det politiska arbetet. Flertalet organisationer är därför ohejldade opportunisterna på det praktiska planet, och kan driva vilka krav som helst. Bara man kan skjuta fram några av sina egna personer i en inflytelserik position, för att möjliggöra en länkning av strejker i den egna organisationens syften. Efter en strejkaktion brukar det stå klart vilka som kan värvas och aktiveras inom partiet i fråga. Någon centralt placerad aktivist kan tipsa om vilka som skall bearbetas av parti- eller förbundscentra-

grogrund för missnöjespolitik. En ansvarig facklig organisation kan arbeta för att minimera problemen. En militant kommunist kan gå till angrepp mot de problem som finns kvar, utan att tala om att han är kommunist, och utan att ta upp frågan om andra problem kommer att dyka upp på andra ställen i företaget om det aktuella problemet åtgärdas. I ett större företag går det naturligtvis normalt också att hitta intressegrupper som sätts upp mot varandra. Svarvare sätts upp mot tempoarbetare eller

Facklig Opposition i Stockholm, närliggande den nybildade organisationen Sveriges Kommunistiska Förbund—marxist-leninisterna, uppger sig ha grupper vid elva av Stockholms tolv största industrier. Här Pripps anläggningar i Bromma.

kanten. 1980 fick Facklig Opposition över 45% av rösterna i klubbvalet. (Dock inga platser, eftersom majoriteten tar hem alla platser i styrelsen). En utförligare redogörelse för verksamheten vid Volvo finns i *Contra* nr 3 1980.

Andra grupper

Andra kommunistiska grupper med verksamhet på arbetsplatserna är Förbundet Kommunist (en annan av resterna av Väns-terns ungdomsförbund) och KPML(r). Det sistnämnda partiet arbetar dock inte inom fackets ram, utan satsar på att istället bygga upp revolutionära celler på arbetsplatserna. Frånsett i Göteborgs-trakten har man dock inget nämnvärt stöd i landet.

Sammanlagt räknar man med att de olika kommunistiska sekterna har ungefär 5.000 medlemmar. Det är en ganska betydande skara, om man beaktar att det vanligen rör sig om aktivister. Ofta arbetar man i det fördolda, och det är för vissa av organisationerna få av arbetskamraterna som vet att en person är aktiv inom organisationen. Om det var allmänt känt skulle trovärdigheten för vederbörande sjunka drastiskt. Tvärtom lär flera av sekterna i sina handböcker för fackligt arbete ut att det är riktigt att arbeta inom exempelvis facket, utan att avslöja sin egentliga hemvist. Alla upptänkliga anledningar till missnöje skall underblåsas och

len.

Det "hemliga arbetet" är ett mycket allvarligt problem sett från demokratisk utgångspunkt. I ett modernt och komplicerat samhälle finns det på alla arbetsplatser av någon betydelse problem som kan vara

gjutare. Alla är de beroende av varandra, men med ett skickligt spel kan man få alla grupperna att i gruppegoistiskt intresse gå ut i protester och konflikter som slutar med bakslag för hela kollektivet. *Géza Mólnár*

BOKLISTAN

Boklistan sammanställs för att ge en översikt över litteratur som kan vara av intresse för Contras läsare. Böckerna kan normalt inte köpas genom Contra, utan vi hänvisar till bokhandeln.

Hans Graf Huyn: *Fünf vor Zwölf. Die Welt nach Afghanistan*. Verlag Fritz Molden Wien. ISBN 3-217-01135-X.

Robert Conquest: *Lenin*. Fontana/Collins. 95p. ISBN 0-00-632616-1.

Frank Bjerkholt: *Vietnam — det store bedraget*. Gyldendal Norsk Forlag. ISBN 82-05-12215-6.

H K Neerskov: *Sovjet og holocaust*. Doxa Forlaget, Bagsværd, Danmark. ISBN 87-87-50115-5.

Edward O Wilson: *On Human Nature*. Harvard University Press, Cambridge, Mass. ISBN 0-674-63441-1.

Arnaud de Borchgrave och Robert Moss: *The Spike*. Weidenfeld & Nicolson, London. £ 5:95. ISBN 0-297-77628-2.

Harald Öström: *Vårdkasen I*. Författarens förlag, box 1024, 171 21 Solna 1.

Milovan Dilas: *Tito*. Tidens förlag.

Intervju med Arthur Laffer

Ekonomer är lätta att känna igen. De är inälvända. De har av bitter erfarenhet lärt sig att inte tala om "alternativkostnader" på cocktailpartyn. De säger vanligen inte ett ord, som inte först kommit fram på en datalista. De är exceptionellt pigga på att alltid neutralisera det de har att säga genom att göra tilläget "å andra sidan..." Mot den bakgrunden blir de flesta förvånade när de träffar Arthur Laffer — ekonomen Arthur Laffer.

Laffer är annorlunda. Han vet vad datorn har att säga, men han talar om dagsaktuella politiska frågor med mannen på gatan. Han är inte rädd för att ge klara politiska recept.

Professor Arthur Laffers namn har spritts över världen i form av Laffer-kurvan. Det är en elementär grafisk analys, som första gången gjordes på en pappersservett vid ett cocktailparty i Washington. Figuren visar sambandet mellan två variabler: Skattesatsen och det totala skattebeloppet. Om skattesatsen är noll blir skatteintäkterna också noll. Men Laffer understryker att om skattesatsen sätts till 100% blir också skatteintäkterna noll — eftersom ingen arbetar gratis. Mellan dessa två extremvärden ger skatten ett positivt bidrag till statskassan. Men Laffers poäng är att en skatthöjning inte nödvändigtvis behöver innebära ökade skatteintäkter. I Sverige har vi under de senaste åren sett detta tydligast på spritskatten. Höjda spritskatter har inneburit minskade intäkter för staten, eftersom konsumtionen sjunkit.

Laffer beskriver den ekonomiska verkligheten på ett enkelt sätt, som går hem hos en bred allmänhet. Kort sammanfattat: Skatterna kan sänkas rejält, utan statsfinansiell katastrof.

Arthur Laffer är professor vid University of Southern California i San Diego. Följande intervju är gjord av Thomas Hazlett.

Låt oss prata om Laffer-kurvan. Varför ser jag alltid ordet optimum vid den punkt som maximerar statens intäkter?

Det är eftersom den som skriver om det har gjort ett misstag. Vad de verkligen talar om är en vinstkurva, istället för en intäktskurva, och det är lätt att blanda ihop de två om man inte är ekonom. Om det är en vinstkurva, då är punkten optimum. Om det emellertid är en intäktskurva så är det uppenbarligen inte optimum.

Var ligger optimum?

Jag vet inte — men vad jag vet är att det måste ligga under den punkten. Vid den punkten kan man maximera statens intäkter, men alla vet att då är skatten för hög.

Kurvan är ett pedagogiskt redskap för att förklara sambanden för en kongressledamot eller senator snabbt och lå dem att förstå poängen. När finansdepartementet säger att de höjt skattesatsen med 10% och att de därför ska få 10% högre intäkter så är det nonsens. Vi kommer att få mindre än 10% intäktsökning. Om vi får ökade intäkter eller i själva verket minskade intäkter, det kräver empiriska studier. Hela poängen är att kurvan visar detta och gör det på ett sätt så att kongressledamöterna inte gör det dumma misstaget att tro att man ökar intäkterna varje gång man höjer skatten, och minskar intäkten varje gång man sänker skattesatsen. Det är inte sant. Vad man bör göra är att se på skatternas struktur och sedan försöka nå en optimal skattestruktur, med tanke på vilka intäkter som behövs. Sedan den optimala utgiftsstrukturen. Sedan optimum av skatter och utgifter. Jag använder Laffer-kurvan för att framlägga en enkel synpunkt som är uppenbar i andra sammanhang: man kan sätta för högt pris på en produkt och förlora pengar, eftersom kvantiteten man säljer minskar; och man kan sätta för lågt pris på produkten och förlora pengar eftersom ökningen i volym inte svarar upp mot minskningen i intäkter. Vad jag vill göra förstäligt är att skatter och intäkter inte hänger ihop ett-mot-ett.

Vilka problem har Du med Margaret Thatcher?

Hon höjde skatten när hon blev premiärminister, sedan hon lovat att sänka den.

Och jag skrev en artikel i *Wall Street Journal* om Margaret Thatchers skatthöjning, en inbjudan till en föreläsningsturné i Storbritannien återkallades samma dag. Jag har ägnat lång tid åt att resonera med henne och andra i Storbritannien, men de höjde skatterna. Och se resultatet! Deras under-skott försvinner inte, deras räntenivå har inte sjunkit, deras inflationstakt har ökat, och deras arbetslöshet har ökat. Jag menar att det är ett klassiskt exempel på hur man höjer skatterna och sänker intäkterna. Och skapar inflation.

Du tror inte att statsutgifterna nödvändigtvis hänger ihop med statsinkomsterna, dvs om intäkterna ökar, så gör staten automatiskt av med mer?

Nej det tror jag inte.

Du tror inte att politikerna känner en begränsning?

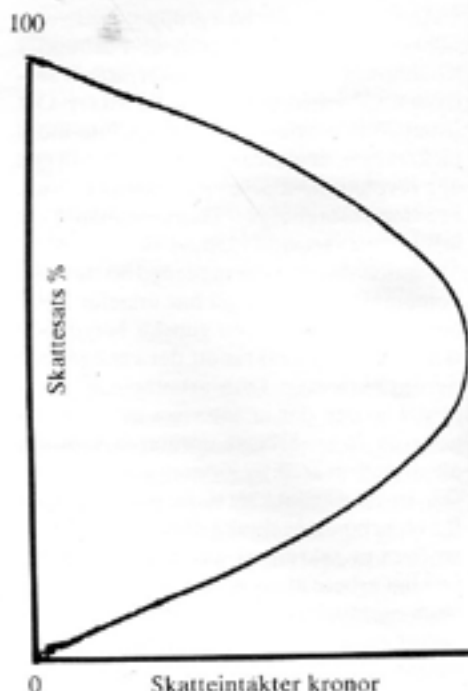
Men nu är Du inne på ett annat område. Jag är inte statsvetare. Men jag ser ingen anledning till att de inte skall kunna använda ökade nettointäkter för att minska skatterna ytterligare, och ytterligare och ytterligare, och inte heller varför det skulle finnas något hopplöst samband, varför man skulle behöva svälta staten för att sänka skatten.

Hur handlar dessa byråkrater? Vill de inte maximera sina egna inkomster?

De är som Du och jag. De är amerikanska medborgare, födda och uppfostrade i samma...

Om de är som jag, varför skulle de inte vilja öka sin levnadsstandard?

De skulle mycket väl vilja skapa ett arbete i den privata sektorn och sedan säga upp sig. Åtskilliga av mina studenter börjar arbeta i statlig tjänst, men skulle mycket hellre vilja arbeta i ett blomstrande småföretag — som det inte finns några av. Ett av de bästa

sätten att minska den offentliga sektorn är enligt min uppfattning att göra den privata mer attraktiv.

Så Du arbetar med modellen att byråkraterna i den offentliga sektorn hålls som gisslan av en privat ekonomi som inte expanderar tillräckligt snabbt åt dem, och att så snart den gör det, så lämnar de glada i hågen staten för gott?

Nja, jag tror att jag ser det lite annorlunda. Jag menar att jag inte tycker om begreppet gisslan. Men staten är för många av mina studenter den bästa arbetsgivaren för närvarande. Den erbjuder de bästa jobben. Om man ser på aktiebörsen under de gångna 10 till 15 åren, så gör man inte mycket pengar i den privata sektorn idag, och man räkar ut för alla slags förbud och besvärligheter. I statlig tjänst finns det en hel del intressanta jobb — särskilt för doktorer i nationalekonomi. Frågan är om vi hade en privat sektor med en vanvetlig tillväxttakt, skulle de uppträda på samma sätt som nu? Jag tror inte det. Det är inte att de är gisslan; de väljer bara bland alternativen. Förstår Du vad jag menar? Jag ser inte på byråkraterna på något annat sätt än på dig eller mig.

Det gör inte jag heller, det är därför...

De är underbara människor, och de försöker vara effektiva. De vill inte slösa, de vill inte förstöra landet, och de är inte ute efter att maximera byråkratins. De ser på sina egna privata, personliga incitament. Om de får gratis pengar, visst kommer de att göra av med dem om de kan. Men de gör det inte för att skada människor.

Men om en enskild byråkrat skär ned med 100.000 dollar på sin budget, så kommer inte det att spora ekonomin så att han kan få ett arbete i den privata sektorn.

Det är riktigt.

Så vilka är de incitament som skall få dem att göra det?

Jag tror att de från sin egen utgångspunkt ser resurserna som gratis och de ser användningen av dem som intäktstfrämjande för dem själva. Och naturligtvis vill vi ändra på denna struktur. Jag menar att vi vill ha en bra budget. Vi instämmer alla i att det är mycket slöseri bland statsutgifterna — på grund av dessa incitament.

Så din plädering för de anställda i offentliga sektorn bygger på en omfattande förändring i sektorns institutionella struktur?

Nej, inte alls. Jag tror inte att trycket på något visst organ eller någon viss person betyder något för om intäkterna ökar eller minskar. Så varför ska man förvänta sig en märkbar skillnad på intäkterna?

Varje departement kommer förvisso kämpa för att få pengarna.

Men gör de inte det nu? Trots att pengarna inte finns, gör varje departement av med pengar de inte har, men vad Du säger är att

kontrollen över deras utgifter kommer att minska på något sätt om intäkterna är större. Det tror jag inte en sekund på.

Du tror inte att det finns något samband mellan intäkter och utgifter?

Jo, det finns det naturligtvis — ett stort samband, men inte på det sätt Du menar, inte på mikronivå.

Jag ska låsa in dig i samma rum som James Buchanan!

Gör det! Men Du talar om kommuner och delstater, när Du talar om att öka intäkterna med en dollar där det finns partiella effekter av utgifterna.

Nej, jag talar om att lägga till miljarder.

Hur många miljarder?

På federal nivå? — 50 eller 60.

OK, 50 eller 60 miljarder dollar. Jag tror inte att det skulle bli något tryck på budgetens utgiftssida. Inte om Du har ett korrekt bokföringssystem.

Om regeringen plötsligt fann att den hade 50 miljarder extra på sitt bankkonto, så skulle det inte alls påverka budgeten?

Nej, det tror jag inte. Dvs om alla andra ekonomiska faktorer hålls konstanta. Men om de plötsligt upptäckte att obligationerna inte köptes, så skulle det ändra på saken. Det finns verkligen metoder för att spendera på finansieringssidan, men inte genom att ändra sammansättningen av finansieringen. Vet Du vad underskottet är om Du ser till

hela budgeten, till sådant som inte finns med där, underskottet på räntesubventionerade lån, ökningen av åtaganden utan intäkter från regeringens sida? Du får ett underskott på mellan 400 och 500 miljarder. Och Du säger att 50 miljarder skulle ändra på det! Om Amerikas resurser förändrades, ja. Men jag tror att regeringen mer ser till resurserna hos de beskattade än till det belopp man tagit ut av dem.

De ser snarare på BNP än på skatterna...

Ja. Men de ser också på utvecklingen, och de ser minskningen i real produktion eller avsaknaden av tillväxt i real produktion. Och det börjar slätta ett tryck på dem.

Så det är därför de är intresserade av skattesänkningar nu.

Jag tror det.

En annan fråga. Progressiv skatt är, det är något som ekonomer är överens om, ett stort hinder för ekonomisk tillväxt. Från regeringens utgångspunkt skulle en optimal skattestruktur — att få högsta intäkt till minsta kostnad — vara en regressiv skatt.

Visst.

Men vi ser i verkligheten progressiva skatter överallt.

Det är för att de menar att det finns ett samband mellan fördelningen av en skatt och skattebördan. Genom att beskatta de

rika och ge till de fattiga, tror man på något sätt att de rika får det sämre och de fattiga får det bättre. Vilket är nonsens. En flyktig blick på New York — eller Storbritannien — visar det. Vad man ser där och i New York är de mest progressiva skatterna och de mest generösa sociala hjälpsystemen. Och om någon tror att de fattiga har det bra i New York så känner han inte New York. Samma sak gäller Storbritannien. Kraftigt progressiva skatter och generösa sociala program för att garantera inkomsten, och de fattiga får det sämre och sämre. Och jämför Jamaica med Bermuda. Var har de fattiga det bäst? Jamaica, med kraftigt progressiva skatter och stora socialprogram, eller Bermuda utan inkomstskatt över huvud taget? Jamaica har fattigdom, förtvivlan, arbetslöshet, ekonomisk ruin. Bermuda — taxichaufförerna skickar sina barn för att avsluta skolgången i Schweiz. Bästa sättet att hjälpa de fattiga är att skapa en miljö där de fattiga kan bli förmögna.

Kommunistländerna då, som har en annan skattestruktur? Hur är de vid en jämförelse?

I många kommunistländer ger de sig inte på de framgångsrika. De beskattar inte efter orimligt höga skalor om man tjänar mer, och de betalar inte för att folk skall vara arbetslösa. De tror inte på att ta från var och en efter hans förmåga och ge till var och en efter hans behov. På Kuba, om en kille bestämmer sig för att sluta arbeta på sockerrörsfälten och istället sitta på stranden utanför Havanna, vilken sorts socialhjälp tror Du han får? Visst, Du skrattar — men poängen är vilken sorts socialhjälp de får här. Vi tar efter förmåga och ger efter behov som vi uppfattar dem. Och vad vi gör är att förstöra samhällets förmåga att producera, och vi ökar människornas beroende av systemet i enorm utsträckning. Dessa länder har en mängd allvarliga problem i sina ekonomier, men inte i sina skattesystem. Det har att göra med ägandet av kapitalet. De tror att staten kan fatta beslut om investeringar, vilket jag tror är fel. Det kan den inte. Men de har allehanda politiska motiv bakom sina utgiftsprogram — deras överdrivna intresse för det militära, där all teknologisk utveckling satsas på det militära istället för på konsumentvaror. Det sköts inte effektivt. Men jag tror inte att skattestrukturen i Sovjetunionen är så häpnadsväckande, med tanke på de utgifter de har. Vad är Sovjets BNP? Avsevärt lägre än Förenta staternas.

Ungefär halva vår.

Ja, och deras försvarsutgifter? Ungefär 60 procent större än våra. Föreställ Dig en tredubbling av våra försvarsutgifter i förhållande till BNP. Hur många människor tror att de skulle ha så liten effekt som i Sovjet? Med andra ord, med tanke på de enorma försvarsutgifter de har i förhållande till sin produktion, tycks de sköta det ganska bra,

jämfört med hur vi gör. Folk klagar på att försvarsutgifterna förstör vår ekonomi, att de underbalanserar vår budget. Det gör de inte.

Vad är Din uppfattning om personer som Lester Thurow, människor som skulle kunna kallas för amerikanska marxister? Du brukar kallas för klassisk ekonom, anhängare av den fria marknaden...

Det är jag.

Men Din uppfattning om Lester Thurow är att Du instämmer i mycket mer än vad Du misstycker till.

Jag misstycker inte särskilt mycket till hans analytiska ram. Jag misstycker till hans mål, och jag tycker annorlunda beträffande hans empiriska slutsatser. För att överförenkla Lester Thurow så tror jag inte att människor sparar eftersom deras inkomster är höga i sig; jag tror att människor sparar för att de har avkastning efter skatt på sitt sparande. Jag tror inte att människor arbetar för att få betala skatt; jag tror att människor arbetar för det de får efter skatt. Keynesianernas och monetaristernas uppfattning att människor arbetar för att det finns ett jobb tycker jag är dum. Jag tror att människor arbetar för att de får betalt efter skatt, och därför är talet om samlad efterfrågan bara nonsens. Lester Thurow är alltså mycket mer i min linje.

Men jag kan inte instämma i hans recept rörande ägandet till produktionsmedlen. Jag anser att de skall behållas av enskilda individer, och ju mer privatiserade äganderätterna är, desto bättre får vi det, mycket på det sätt som ekonomerna vid universiteten i Los Angeles och Chicago uppfattar äganderätten. Jag beundrar Harold Demsets arbete enormt. På det området är jag i mycket en anhängare av privat äganderätt — att man genom individuellt handlande i grunden når det allmänna goda. Och det tycker inte Lester Thurow alls. Han tror mycket mer på dirigism, att regeringsingripanden är rätta sättet att nå det allmänna goda, att vi måste tygla det djuriska och de lägsta aggressiva känslorna hos individerna och omvandla dem till de skönaste fjärlar som fladdrar från blomma till blomma och gör det allmänna goda, i motsats till vad de skulle göra sent på natten. Jag anser att vinstgiriga individer gör det allmänna goda och att vårt verkliga problem är att regeringen har påtvingat oss en enorm mängd felaktiga signaler, så att de vinstgiriga idag reser till ett lägenhets hotell i Newport Beach eller blir skatteflyktingar på Bermuda, istället för att producera varor och tjänster för att ge våra fattiga mat och sysselsätta våra sämre lottade. Och om regeringen drog sig tillbaka, då skulle vi snabbt eliminera fattigdomen på det sätt vi gjorde förr. Vi var det land som tog hand om de fattiga. Vi är nu det land som försöker spärra ut de fattiga. Vi försöker hindra mexikaner komma in i landet. På Frihetsgudinnan står det: Ge oss era fattiga, era

utstötta och bortkörda massor; vi ska göra dem rika. Men nu säger vi: Behåll era fattiga och ge oss era rika — vilket är upprörande. Vi var den plats där de fattiga kunde lyckas. Vi är nu den plats där de fattiga hindras från att lyckas, med en inkomstskatt som i grunden hindrar de fattiga från att bli välbärgade.

Skulle du tillstyrka ett avskaffande av inkomstskatten?

Jag vet inte. Det beror på vad man inför istället.

Vad sägs om moms?

Ja, jag skulle hellre se moms. Jag tycker att Russel Long-förslaget är mycket vettigt — att man sänker inkomstskatten, och sänker den mer än vad man ökar momsen. Jag menar att den federala regeringen skall försöka använda skatten för att skaffa intäkter, inte för att omfördela inkomster. Det är ett grundläggande misstag att de tror att de kan ändra inkomstfördelningen. Jag tror inte att de kan det.

Varför inte?

Jag tror att den totala skattebördan är oberoende av fördelningen av skatten. Och det gäller utgiftsprogrammen också. Att betala för att folk skall vara fattiga betyder inte att de blir mer välmående. Människor reagerar på incitament. Om man betalar för att människor skall vara fattiga, så hindrar man dem från att bli rika, och om man ser på den effektiva skattesatsen i innerstäderna så är den enormt hög. Jag gjorde en liten undersökning här i Los Angeles på en inkomstökning på mellan 300 och 800 dollar för en familj på fyra personer — två vuxna, en inkomsttagare. Familjen får det bokstavligen talat sämre desto mer den tjänar, eftersom den går miste om så många sociala hjälpinsatser plus att den betalar ganska hög inkomstskatt. Vanvettigt. Det finns direkta incitament för att hindra människor från att öka sin inkomst.

Det är intressant. Lester Thurows bok The Zero-Sum Society erbjuder i grunden en sorts socialism med laissez-faire. Han vill avskaffa regleringarna, ta bort miljöbestämmelserna, energidepartementet, hyreskontrollen och allt det, och bara ha kvar skatteverket, som samlar in pengar och sedan omfördelar dem, så att den enda uppgift som blir kvar för staten är omfördelning av inkomster.

Han och jag är överens om en hel del. Jag misstycker inte till den första halvan. Men det är intressant, kan Du hitta några andra vänsterorienterade ekonomer från Östkusten som instämmer med allt detta? Nej. I grunden utgår han från samma allmänna ram och modell som jag gör. Jag tycker bara inte om hans lösningar.

Vilka är Dina huvudsakliga kritiska synpunkter på det traditionella etablissemangen i den neoklassiska ekonomiska teorin?

Nej, låt oss inte använda ordet neoklassisk.

De är inte alls neoklassiker. De sysslar med efterfrågan, de är bokförfattare som bara arbetar med ena sidan. De är ekonomer som strävar efter partiell jämvikt, som tror att människor arbetar för att det finns ett jobb, inte eftersom de får betalt, och de har därför gjort allt, utom att intressera sig för finanspolitikens substitutionseffekter. Substitutionseffekterna ackumuleras, och inkomsteffekterna uppgår sammanlagt till noll när överföringarna motsvarar skatterna, man måste vara försiktig med hur man hanterar detta.

I lekmannatermer, vad är Din huvudsakliga invändning mot deras slutsatser?

Statsutgifterna, ökade transfereringar, minskar produktionen. Ökningen av penningmängden minskar, med vårt progressiva skattesystem, produktionen. Men de tror att en ökning av statsutgifterna, transfereringarna, ökar produktionen. De tror att en devalvering ökar produktionen. Jag tror inte bara att de har fel, utan att de har motsatt uppfattning mot hur det är i verkligheten.

Du ser på det från utbudssidan.

Både utbud och efterfrågan, men jag koncentrerar intresset på incitamenten för att arbeta. Och de koncentrerar sig på incitamenten för att köpa.

Hur vill Du pröva Laffer-kurvan? Görs det nu?

Det görs dagligen. Det har pågått i sekler. Då så, ge oss några resultat.

Ta staden New York. Tror Du för ett ögonblick att man kan balansera innerstadens budget genom att höja skatten, och driva ut de sista två företagen till förorterna? Vilka städer har överskott, och vilka har underskott? Jag frågar Dig. Och vilka länder?

Berätta för oss!

Se på Storbritannien. Förenata staterna. Jämför med Tyskland och Japan, som har minskat skatterna. Jag gav Dig Bermuda och Jamaica som exempel.

Och prövar andra ekonomer Laffer-kurvan?

Ja, vid Stanford och Harvard och vid National Bureau of Economic Research. De gör det överallt, och de får bättre och bättre resultat. I själva verket prövade jag den aldrig — och jag vet inte om jag tror på den eller inte — men jag har aldrig gjort några studier för att visa att Laffer-kurvan fungerar på kort sikt. Vem har? Marty Feldstein hävdade med tanke på reavinstskatterna att sänkningen mer än väl betalade sig. Mike Boskin har bestridit det. Mike Evans har bestridit det — det är killar som driver Laffer-kurvan i dess extrema form. Jag har varit försiktig i mina svar. Jag sa att förslag 13 skulle betala sig inom 10 år. Jag har aldrig gjort mer extrema uttalanden än så. Jag tycker att det var ett bra förslag, och den som vill balansera budgeten på de fattigas och arbetslösas

bekostnad är en dumbom. Ted Kennedy formulerade det riktigt. Han sa att det enda sättet att få en balanserad budget är att ha full sysselsättning med stabila priser, och han har rätt. Men han har fel om hur man kommer dit.

Men är vi inte inne på en farlig väg nu? Howard Jarvis gick ut och ställde frågan om politikerna mot folket på det enklaste sättet, och han vann en överlägsen seger. Men om vi börjar tala om empirisk gångbarhet, om var vi idag är på Laffer-kurvan, kommer inte det att ändra hela resonemanget?

Det gör det för en del människor, visst. Men Du utgår från att det enda som betyder något är intäkterna. Det gör inte jag. Anta att vi för all framtid kommer att ha ett stort underskott, men lägre sysselsättning. Jag skulle själv acceptera ett underskott för att minska arbetslösheten — om det var det vi kunde välja mellan. Antag att vi skulle ha ett stort underskott, och därigenom kunna minska inflationen. Jag skulle hellre ha en lägre inflation med ett större underskott, än tvärtom. Och det är här vi har det verkliga valet. Från min utgångspunkt som ekonom så är det en sekundär fråga om vi får balans i budgeten.

Varifrån har Du Din grundutbildning?

Från Stanford. Jag är civilekonom och ekon dr.

Hur har yrkets politiska inriktning ändrats. Du tog antagligen Din examen under keynesianernas storhetstid.

Det är riktigt. Jag var en fullfjädrad keynesian.

Vad fick Dig att ändra Dig?

Politiken. Jag arbetade i Vita huset i två år under George Schultz, och vi prövade beprövad keynesiansk politik, och arbetslösheten steg, inflationen steg och ekonomin kollapsade. Det gjorde mig övertygad om att modellen var felaktig. Men ingen ekonom vid universitetet trodde att den var felaktig. De sa bara: "Ni höll inte de rätta konstanterna", och det kan de säga i sina seminarier. De sa "de genomförde inte ett verkligt löne- och prisstopp, som vi skulle ha gjort". Dumheter. Se vad vi har gjort. Vi har ökat statsutgifterna enormt sedan Nixon tillträdde. Vi har ökat tillväxten i penningmängden enormt. Vi har devalverat dollarn. Vi har genomfört löne- och priskontroll. Nu säger den keynesianska modellen att tillväxten skall öka, arbetslösheten skall minska och inflationen minska. Men vad händer?

Tolv års ekonomisk lycka!

Precis. Hur många av de keynesianska ekonomerna från universitetet, som aldrig har sett verkligheten, har ändrat sig? Hur många som befinner sig i verkligheten, som Mike Evans och andra, har inte ändrat sig? Det är det underbara med att tvingas leva med resultatet, eftersom om man får bära kostnaderna för misstagen, så gör man färre än om man inte får göra det.

Du kallas inte särskilt ofta för moderat när det gäller skattesänkningar, men Ed Clark, som var presidentkandidat för Libertarian Party, föreslog skattesänkningar på 150 miljarder dollar.

Det gjorde han inte. Han föreslog en skattesatsreduktion som under statiska förhållanden skulle innebära en intäktsminskning på 150 miljarder dollar.

Vad skulle hända?

Jag tror att vi skulle förlora mycket mindre än 150 miljarder dollar, och med sådana åtgärder tror jag att ekonomin skulle stimuleras enormt. Jag tror att det skulle vara mycket gynnsamt för landet. Jag har bara lovord för Clarks skattesänkningar, och jag tycker att det var utmärkt att han lade fram förslaget. Jag anser att ju mer inflytande libertarianerna får och desto mer stöd de får, desto mer kommer de att driva resten av världen framför sig.

Så libertarianernas inflytande i utkanten av det politiska systemet är en positiv faktor?

Libertarianerna är inte i utkanten. Jag tycker inte om det ordet. De finns i händelsernas centrum hos en massa studenter.

En massa studenter i Los Angeles?

Och i Chicago. Den libertarianska världsåskådningen är på inget sätt marginell. Den är i centrum hos en rad människor som har tänkt mycket på frågan, och jag vill inte kalla libertarianerna för marginella. Jag är inte libertarian, men jag tycker inte att deras åsikter är varken dumma eller löjliga, varken marginella eller knäppa.

Var avviker Dina åsikter från libertarianernas?

The League of Non-Voters. Jag tror på att vara aktivist på Ditt eget område. Det är också en rad åsikter som jag har som libertarianer inte skulle dela.

Brott utan offer?*

Jag vet inte. Vi kanske kan gå in djupare på det senare. Men mitt resonemang kan sammanfattas på följande sätt: Det finns en existerande struktur, och den som inte inser att dessa institutioner finns och arbetar inom den gör ett måttligt misstag — jag säger inte allvarligt misstag. Jag skulle mycket väl kunna fundera på att bli libertarian. Men vore jag libertarian idag, så skulle mitt inflytande vara mycket mindre. Det vore dumt att minska mitt inflytande, jag tror på det praktiska. Även om Du tycker att godis är skadligt för alla, så har det fungerat om Du bjuder en flicka på godis och hon går i säng med Dig.

*Amerikanska libertarianer menar att gärningar som inte har några offer inte bör vara kunna vara brottsliga.

Reprinted, with permission, from the April 1981 issue of REASON. Copyright 1981 by the Reason Foundation, Box 40105, Santa Barbara, Calif. 93103, USA.

BOK-NYTT

Raoul Wallenberg

Författaren Jacques Derogy är av fransk-judiskt ursprung och har en mängd böcker bakom sig. I boken kommer inte mycket nytt fram om Wallenberg, möjligen en teori om varför ryssarna rövade bort honom.

J. Derogy berättar att Wallenberg hade stora planer efter kriget. Han ville med internationell hjälp bygga upp Ungern och hjälpa landet att bli en demokrati. Detta stod naturligtvis i direkt motsatsförhållande till ryssarnas önskan att göra Ungern till en satellit (läs koloni) åt dem. I och med att Wallenberg hade ett stort nät av internationella kontakter och mycket goodwill kunde han ha gett ryssarna svårigheter med att införa en kommunistregim i Ungern.

Ur svensk synpunkt är den Wallenberg-bok som 1979 utgavs av Per Anger, som arbetade tillsammans med Wallenberg på svenska ambassaden i Ungern, betydligt intressantare. *Géza Mólnár*

Jacques Derogy: Fallet Raoul Wallenberg. Berghs förlag.

Det började i Gdansk

Många som med spännt intresse följt Mika Larssons skarpögd rapport i SvD innan hon och dessa försvann ur bilden i höstas — hon flyttade ju till TV — antog nog att namnet Mika tydde på polskt påbrå. Så är ej fallet, men en viss anknytning har hon i alla fall haft. Boken är inget uppkök på tidningsartiklarna utan ger en ögonvittnesbetonad bild av händelserna i fjol sommar ett halvår framåt, en bild som gör klart för oss vilken övertygelse som ligger bakom missnöjet med den ryssdominerade regimen. Det är inte så mycket den ständigt förtryckta nationens frihetsbegär som går fram som en storm, utan fastmer den hårt arbetande människans reaktion mot marionettregeringens maktmissbruk, korrupktion och inkompetens. En sådan regim tillsätts ju bara för att gå ockupationsmaktens ärenden, för att vidmakthålla en s k ideologi utan besvärande inslag av verklighetsanknytning och resultatet blir därefter. Att denna ideologi sedan har förvanskats och nu mest går ut på att låta en viss kast sitta kvar vid köttgrytorna, medan de övriga lider nöd, gör ju sedan suken bara värre. Ryssarna hamrar nu allt hårdare mot vad de kallar de polska angrepen på det politiska planet, på kommunistpartiets dominans. Det kan naturligtvis vara olycksbådande, men kan likaväl ses bara som en moteld, avsedd att bromsa utvecklingen, att skrämja och splittra Solidaritet — så långt det nu går.

Solidaritets framstötter påminner oss om det väl kända (ej välkända!) politikerföraktet, som vi har allt starkare kännning av. Det hänger samman med utvecklingen mot vänster, på det senaste decenniet speciellt med Palmes uppträdande på arenan. Om inte Parkinson redan formulerat en ny lag om det, så hade han haft anledning till det: om politikerna har en möjlighet att välja fel väg så gör de det. Vi har nu gått ett gott stycke på väg mot det slutna samhället här hemma och trenden ser inte ut att vilja vika, trots att hotet från 1968, liksom det från 1917, har övervunnits. Det ligger något allvarligt i skämtet om Åsa-Nisse-marxister och mitt eget påhitt folkparxister. Behöver vi ett Gdansk? *Ake Malmquist*

Sovjet — oljemakt med problem

Bokens titel, *Sovjet, oljemakt med problem*, är kanske inte särskilt välfunnen: den för tanken till svårigheter inom Sovjet som boken knappast synes understryka. Sammanfattningen, formulerad i sju punkter på två och en halv sida, pekar snarare på ett modus vivendi: varken Sovjet eller västmakterna anses få någon större anledning att ställa till med krångel, även om möjligheten till ett storkrig inte direkt uteslutes. Författaren är alltså av annan ull än Ulf Nilsson, som ungefär samtidigt profeterade om ett nästan säkert nytt världskrig på grund av Sovjets kommande oljeförsörjningsproblem (recenserad i *Contra* nr 2 1981).

Mobergs bok är ytterst seriös och bygger på omfattande studier, som dock fått plats på 150 sidor. Att redogöra för detta skulle

föra för långt. Det kan däremot kanske vara intressant att peka på svårigheten att få någon rättsida på uppgiften. Det är ju inte bara att samla in mängder av statistik. Det gäller att tolka denna, speciellt som den berör de kommunistiska länderna, där snart sagt varje uppgift är eller kan vara "tillrättalagd", där betydelsen av ett begrepp kan vara olik vår. Boken ger läsaren många fakta om det sovjetiska imperiet. Att det kommunistiska systemet överallt inom detta fungerar mer eller mindre useft är ingen nyhet, men det kommer här i dagen på många ställen. Det är lätt att betrakta detta hänfullt, att tro sig vara bäst, att vara och att få förbli på rätt sida. Men frågan är om vi tar lärdom av deras misstag, om vi kan undvika att undan för undan hamna i deras fotspar. Vidare kan man undra vilket som är bäst: att restriktivt lägga hinder i vägen för deras utveckling eller att försöka hjälpa dem på traven. Skulle Sovjet överhuvudtaget acceptera en helhjärtad, effektiv hjälp, en hjälp som alltså skulle behöva innebära vissa politisk-ekonomiska ingrepp? Kommer vi att kunna dra några slutsatser härom av utvecklingen i Polen? En av orsakerna till exporten av olja och gas till satellitländerna anges vara att få en hållhake på dem. Varför har Sovjet vid upprepade tillfällen erbjudit Sverige gas? Och varför alltid i ointressanta mängder? *Ake Malmquist*

Erik Moberg: Sovjet — oljemakt med problem. Folk och försvar. Cirka 46:-.

Den vilseförda världsoptionen

Under mer än 50 år har besvikna, lurade och förtvivlade kommunistiska avhoppare i bokform inför världen avslöjat den systematiska ondskan i det kommunistiska systemet, vilket numera spritt sig över en mycket stor

Sovjetisk gasledning — av västtysk tillverkning.

del av jorden. Men ingenting tycks hjälpa. I det "upplysta" västerlandet samlas miljoner och åter miljoner valmän kring de kommunistiska kandidaterna, och dessa lyckas också komma in i en del regeringar.

Ett nytt avslöjande, som borde gripa varje läsare, har gjorts av den kommunistiske veteranen Arnost Kolman, som dog 1979 här i Sverige, sedan han 1976 lyckats få utresevisum hit från Sovjet, bl a efter världspressens tryck och Olof Palmes inskrifande i Kreml. Det är hans memoarer, som han började skriva 1970 i Moskva, och som i en utmärkt svensk översättning av Irene Mårdh utgavs 1980 av förlaget Prisma. Boken har efter Kolmans död redigerats av hans svärson, professor Frantisek Janouch.

Kolman, som föddes 1892 i Prag, var ingen underhuggare, utan en kvalificerad officer, matematiker, filosof, organisatör och författare, använd på ett otal poster i den ofantliga kommunistiska byråkratin både i Sovjet, Tjeckoslovakien och Tyskland, sedan han under första världskriget råkat i rysk krigsfångenskap och via de tjeckiska fångarnas organisation kommit in i den kommunistiska partiapparaten. Han blev en typisk internationell kommunist, som kände alla de ledande gestalterna från Lenin till Krusjtjev.

Han hade suttit i fängelse för sin tro både i mellankrigstidens Tyskland och i Kerenskijs Ryssland och kämpade under större delen av sitt liv troget för de kommunistiska idealen. Men varför förblev han då inte till slutet en gammal glömd pensionär i skicket under de ännu levande Molotov, Malenchof och Bulganin? Vad var det som hände? Jo, han behöll trots allt en viss naiv idealitet och tillät sig att kritisera partiet 1948 efter det kommunistiska maktövertagandet i Tjeckoslovakien.

Sådant går inte i ett "frihetsälskande land". Han sändes omgående till fängelserna i Moskva, där han fick sitta i tre och ett halvt år under kända vidriga förhållanden utan att någon anklagelse framställdes mot honom men under ständiga nattliga förhör. Slutligen inkallades han till "säkerhetsministern", som förklarade att hans fängslande var ett misstag och han blev fri. Vände han nu kommunismen ryggen? Nej, ingalunda. Han trodde själv att det var ett misstag och fortsatte att tjäna kommunismen i de mer eller mindre vetenskapliga institutioner, dit han redan tidigare varit knuten. Men den som läser hans beskrivning med ofördärvat sinne vet att det inte var ett misstag utan ett normalt inslag i det kommunistiska systemet. Själv insåg han det inte förrän han skrev sina memoarer.

Det var händelserna i Tjeckoslovakien som kom fjällen att falla från hans ögon, först 50-talets processer och dödsdomar mot Slansky och många andra och sedan det ryska ingripandet mot "våren" i Prag 1968. Sedan 1962 bodde Kolman som pensionär i Moskva, men var ännu verksam som veten-

skapsman. Krossandet av den "mänskliga kommunismen" i Tjeckoslovakien skakade honom slutgiltigt, och han insåg att hans dröm om frihet hade blivit tyranni i verkligheten.

Sina bittra erfarenheter framlägger han i slutkapitlet *Katastrofens orsaker* och i det som bilaga intagna avskedsbrevet till Leonid Breznev. Dessa aktsstycken borde läsas av varje västerländsk kommunist. Det väntade påståendet att de är skrivna av en "förrädare" faller platt till marken. Kolman var ingen förrädare, han var ett av kommunismens miljontals offer. Han tillhörde de från början vilseförda, men det var inte bara en generation som fördes vilse. Det har blivit en hel värld.

Ebbe Aspegren

Arnost Kolman: Den vilseförda generationen. Översättning: Irene Mårdh. Prisma. Cirka 85:-.

Psykoterafin i öststaterna

Nigel Moore föddes i England och är bosatt i Sverige sedan 1970. Han är doktorand vid psykologiska institutionen i Uppsala.

Genom egna resor i östländerna, kontakter med företrädare för psykvården och annat faktaisamlade har han ställt samman ett arbete, som ledde fram till en psykologexamen.

1973 kunde han närvara vid ett symposium om "Psykoterafin i socialistiska länder" i Prag och därvid knöt han många kontakter, som bl a renderade i en studieresa på tre månader till olika psykiatriska institutioner i östländerna (utom Sovjet och Albanien).

Moorens arbete visar hur psykoterafin gått skilda vägar i dessa länder. En del teorier har övertagits från väst, men har då självklart skröddarsyttis så de passar de egna behoven. Allmänt kan sägas att psykoterafin lider av rörelseofrihet och att myndigheterna är negativt inställda till psykoanalys.

Även det ideologiska förtrycket gör sig gällande.

För att rättvist kunna referera en bok av det här slaget borde man ha en djupare psykologisk kurskap i botten än vad jag själv besitter. Kritiken mot boken blir därigenom lidande, eftersom den terminologi som används till stor del då blir okänd. Men som referat istället räddas innehållet och blir därigenom mer nyktert.

I Sovjet sökte sig psykologin nya vägar efter Stalins död och Krusjtjevs "töväder". Den återfick därvid en del av sin förlorade respekt och psykologiska institutioner upprättades.

Till en början var syftet att förhindra mentala sjukdomar på samma sätt som epidemier och andra sjukdomar kontrolleras, genom att "undanröja dess orsak". (Om levnadsstandarden etc ökade skulle också de mentala sjukdomarna minska osv).

Istället blev det så, att de neurotiska besvären ökade. Detta faktum har bortförklarats med att "samhället har genomgått

radikala förändringar".

Det tyngsta avsnittet i boken handlar om Sovjetunionen och innehåller mycket förhistoria. Moore har försökt att belysa dagens situation så ingående som möjligt. Lite väl diffust framskyntar det att den förhärskande ideologin griper tag i varje del av människans liv, men detta är väl något man som läsare har tagit som ett axiom ändå.

I stort följer psykoterafin det pavlovska mönstret med hypnos, suggestion och över-talning.

Särskilt tre skolor i Sovjet är intressanta — Charkov-, Moskva- och Leningradskolan. Moore granskar och förklarar deras synsätt och arbetsmetoder efter en kort historisk introduktion.

Ett allmänt drag hos de sovjetiska psykiatrikerna tycks vara att man identifierar sig med kulturens kollektivistiska anda, där gruppen är av större betydelse än den enskilda människan.

Syftet bakom den rationella psykoterafin är att inplantera en kommunistisk attityd hos individen gentemot familjen, arbetet och kollektivet. Strukturen i det sociala mönstret är fast fixerad och oföränderlig, därför måste det vara patientens plikt att förändra sina attityder eller anpassa dem i enlighet med "die herrschende Ideologie".

I Tjeckoslovakien har man inte anammat psykoanalysen på samma sätt som i andra europeiska länder. Istället använder man sig av autogen träning och hypnos. Mönstret är att arbeta mer på en nivå med smågrupper än på individuell basis.

Psykoaterapeuterna i Östtyskland har som mål att föra yrket vidare med metodologisk effektivitet: att öka den psykoaterapeutiska servicen (speciellt med gruppbehandling) och att anpassa nya moderna psykoaterapitekniker och metoder till det rådande systemet. Även i Ungern börjar det terapeutiska samhället att bli modernt. Men ett dilemma är att de medicinska universiteterna inte undervisar i terapi och att professor i psykoaterapi saknas.

Kliniska psykologer spelar en viktig roll i behandlingsprocessen, men detta skiftar från institut till institut.

I Polen finns tre skolor inom psykoterafin, vilka också har sina motsvarigheter här i väst. Den analytiskt orienterade, den behavioristiska och den humanistiska. Grupp-terapi sköts av psykologer medan den individuella behandlingen has hand om av psykiatriker.

Polen, Östtyskland och Tjeckoslovakien har en mer sofistikerat utvecklad psyko-terapi än Sovjetunionen. Man kan tala om två synsätt: ett öppet styrande och ett annat öppet icke-styrande.

Moore avslutar med att redogöra för allmänna drag inom psykoterafin i Östeuropa, tvistefrågan om frihet och förtryck samt ett försiktigt siande in i framtiden. Boken är relativt lättläst och ger en bra

(Forts. på nästa sida)

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning innehåller sammanfattningar och kommentarer till händelser i världen. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är Contras sammanfattning av originalkällan, försävt inte annat markerats med citationstecken.

Kärnkraften allt viktigare

Under 1980 utgjorde kärnkraftverkens elproduktion 27,1% av landets totala elproduktion. I och med att flera kärnkraftverk tagits i full produktion nådde siffrorna i början av 1981 nya rekordnivåer. I januari 34% och i februari 37%. Kärnkraften har sparat hundratals miljoner hittills i år, genom minskade oljekostnader.

(Energimagasinet)

Byråkrater

1969 arbetade vid landets högskolor och universitet 11.992 lärare, forskare och assistenter. Samma år fanns vid högskolorna 7.961 administratörer. Till 1978, nio år senare, hade lärarsidan ökat med 8.515 (71%) till 20.507. Administratörerna hade däremot ökat med 11.644 (146%) till 19.605.

Under samma tid ökade antalet studenter från 130.262 till 141.029, vilket innebär en ökning på 10.767 eller 8,3%.

Ökningen av antalet anställda (20.159) har varit nästan dubbelt så stor som ökningen av antalet studenter (10.767).

Andelen forskare bland högskolornas personal har minskat drastiskt. 1969 utgjorde forskarna 17% av personalstyrkan. 1978 hade siffran sjunkit till 10%. På grund av administrationens våldsamma tillväxt innebär denna relativa nedgång trots allt en viss ökning av antalet forskare, med drygt 30%.

(Tvärsnitt)

Kommunalpolitik

Ur referat från kommunfullmäktige i Älvdalens kommun i Dalarna noterar vi att fullmäktige godkännt markbyte plus skadestånd till Hagströms (ortens största företag, som tillverkar musikutrustning) sedan kommunens bostadsstiftelse "råkat bygga ett hyreshus på Hagströms mark", som det står i protokollet.

(Mora Tidning)

(Forts. från föregående sida)

bakgrund och utvecklingshistoria fram till den nuvarande statusen. Den som räknar med att läsa en bok av den här typen besitter troligtvis den kunskap som den fordrar — och då kan den säkert vara både intressant och inläggande.

Roger Söderqvist

Nigel Moore: *Psykoterapi i öststaterna*. Norstedts. Cirka 58:-.

Bidragmästare

Sven Skoglund är moderat politiker i Halmstad. Han har uppdrag åt kommun och landsting. I det "civila" är han militärtekniker på F14. Genom skickligt bollande med regler för tjänstledighet och betalda ledigheter var han inte en enda dag på sin arbetsplats 1980. Han fick dock betalt för 178 dagar, och var tjänstledig 187. Från försvaret kunde han lyfta 40.000 kronor i lön, utan att ha gjort någonting. Arvodet för de kommunala uppdragen uppgick till sammanlagt 123.000 kronor.

(Hallandsposten, Halmstad)

Åmanlagarna

är besvärliga att leva efter. Det börjar nu även socialdemokraterna närstående företag upptäcka. Vi behöver här inte orda mer om Aftonbladet, som försökt kringgå bestämmelserna om turordning vid uppsägning i samband med nedskärning av arbetsstyrkan med 250 personer. Företagsledningen hade den djärva (och enligt lagen förkastliga) tanken att även kunnighet och yrkesskicklighet skulle få spela in i samband med uppsägningarna.

Men Aftonbladet är inte ensamt om problem med Åmanlagarna. I tidningen *Vi*, som utges av Kooperativa Förbundet, rapporterar en nöjd chef för Domus i Gällivare, Olle Kontio, hur man i Gällivare kringgick Åmanlagarna, när Domus övertog Tempos gamla lokaler.

Tempo la ner sitt varuhus i Gällivare, vilket självklart ökade marknaden för Domus. Domus tog över Tempos lokaler, men visste att om man tog över lokalerna rätt av skulle man även tvingas överta anställningsansvaret för 64 anställda. Lösningen blev att man sålde hela den 1979 införskaffade inredningen i Tempo-varuhuset, och skaffade ny likvärdig inredning. Då hade man gjort om tillräckligt mycket i lokalen för att det inte skulle betraktas som att man tog över den gamla rörelsen. Därigenom slapp man ifrån anställningsansvaret för de uppsagda Tempoanställda. Bara 27 av de 64 återanställdes. Samhällsekonomiskt var det naturligtvis ett stort slöseri att riva ut en drygt ett år gammal butiksinteriör för att ersätta den med likvärdig. Men vad gör man inte för att slippa ifrån lagens alltför hårda krav på arbetsgivaren, åtminstone om arbetsgivaren är KF?

På håret

Internationalsen, organ för Kommunistiska Arbetarförbundet, har under första halvåret 1981 uppnått en upplaga på 2.042 exemplar per vecka. Tidningen kommer därmed över gränsen för presstödd (som går till veckotidningar som ser ut som dagstidningar) med

en marginal på 42 exemplar. De sista exemplaren var värda 800.000 kronor i statligt stöd. Dvs 19.048 kronor per exemplar. Inte att undra på att Stockholms-centern försökte köpa egna prenumerationer för att komma över upplagegränsen!

Fackpampar

Ett litet företag i Vårby utanför Stockholm har förklarats i blockad av Grafiska fackförbundet. Företaget, Svenska Vägreflexer AB, har 25 anställda. Ingen av dessa är med i facket. Trots detta har fackförbundet krävt kollektivavtal med företaget. Vid slutet omröstning har alla anställda utom en avvisat tanken på kollektivavtal. Facket kräver trots detta ett avtal, och blockaden innebär bl a problem med leveranser, både till och från företaget.

Det är bara ett exempel på en praxis som tillämpas av många fackförbund — de kräver avtal, trots att förbundet inte har några anställda på arbetsplatsen. Det har t o m inträffat att småföretag utan anställda (där bara ägaren själv och eventuellt någon familjemedlem arbetar) har krävts på kollektivavtal. När de vägrat har företaget förklarats i blockad, vilket har lett till att en del företag tvingats lägga ned verksamheten.

En annan egenhet i samband med fackets krav på kollektivavtal med småföretag är att facket brukar ha ett standardavtal som man försöker lura på företag som inte är med i Arbetsgivareföreningen. I detta avtal ingår en s k organisationsklausul, dvs en regel om att bara medlemmar i fackförbundet får anställas vid företaget. Den företagare som inte är aktsam kan hamna i en situation där facket helt kontrollerar hans möjligheter att anställa ny personal.

Arbetsgivareföreningen vägrar konsekvent att underteckna avtal med organisationsklausul. Resultatet har blivit att fackets ombudsmän driver in alltför företag som medlemmar i SAF!

Fackets redovisning

Veckans affärer har nyligen granskat de fackliga organisationernas rapporter om den egna ekonomin. Tidningen har under många år drivit kravet på öppnare och mer omfattande redovisning från borsföretagen. Detta krav har fått uppbackning från facket och stora framsteg har nåtts. Borsföretagens redovisning är med några få undantag av mycket hög klass.

När *Veckans affärer* för första gången gav sig i kast med fackförbundens egen ekonomiska redovisning var bilden en helt annan. Tidningen skriver:

"Det var därför med allt större förvåning som *Veckans affärer*s medarbetare under de senaste veckorna stött sina pannor blodiga i försöken att leta fram relevant information om den fackliga ekonomin. Med beklagande tvingas vi konstatera att den öppenhet som det svenska näringslivet i dag har anpassat sig till helt saknar motsvarighet på den

Nedanstående insändare är klippt ur tidningen
Barometern i Kalmar:

Sanningen om Ådalen

"För jämnt femtio år sedan i maj 1931 sköt utkommenderad militär fem demonstrerande arbetare till döds i Lunde i Ådalen. I dag söndag invigs ett minnesmärke på platsen" sade Ove Lundin i Väja i ett uttalande 10 maj.

Lundin är född i maj 1931. Han kan alltså icke av egen erfarenhet ha haft något att berätta. Det var i vart fall blott fyra arbetare som föll offer för varningskottens rikochetter mot klipphällarna. Den femte var en ung kvinna vid ett kaffebord i närheten. De olyckliga offrens begravning blev ett Silénkommunistiskt jippo - åtminstone en jordfästning gjordes sen om i vanlig evangelisk ordning.

Jag var då anställd i Härnösand och hade förut tjänstgjort i Krumfors.

Vi hade då världen över en sällan skådad läggkonjunktur, som särskilt drabbade massaindustrin. Gränneverken hade ett redan leveransfärdigt parti, som man ville ha iväg innan den absoluta stillheten inträdde. Då utbröt strejk. Bolaget anställde strejkbrytare för att klara

leveransen, ett olyckligt beslut, som länsstyrelsen ogillade och som betydde skärpning av läget.

Nu kommer vi till ett kusligt faktum, som sällan omnämns och som är i svensk historia något häpnadsväckande.

I Kramfors satte då som händelseförloppets styrande kraft en representant för Ryska exekutivkommittén i Moskva, Komintern. Det borde verkligen omnämnas på minnesstenen. Denne ryss, en högt uppsatt man, omnämndes i pressen som Ex R, senare mera vanvördigt Ox R. När Z Höglund senare kallade Silénkommunisterna för ockommunist, torde detta härleda sig från denna titulering. Hans närmaste man var riksdagsman Nordström.

Så var preludiverna. En viss terrorstämning rådde. Rå misshandel av strejkbrytare rapporterades. Men från Sollefteå hade militär rekvisiterats, som stod under befäl av kapten Mesterton, vilken framför allt sökte personliga kontakter för att normalisera läget.

Nu måste fastslås, så att alla förstår att hela företaget, som nu kallas

Ådalskonflikten, ibland (oriktigt) Ådalskravallerna, från början till slut var ett rent kommunistorganiserat försök (Silénfalangen) att skaka svenska staten och om allt gick enligt ritningarna grunda en sovjetstyrd Ådal. Där misslyckades emellertid Ex R! Kulmen och slutet kom snart. Söndagen den 15 maj vältrade sig ett stort demonstrationståg mot förläggningen i Lunde. Mesterton, som försökt hejda tåget med en ryttspatrull, hade dem nu snart alldeles inpå sig. Han varnade, sköt skrämskott. (I Seskarön hade ett militärt förband avväpnats).

Hade piporna riktats mot tåget, som det virrigt och ondskefullt påstås skulle offren räknats i hundravis. Nu kan ifrågasättas, om ej alla dessa träffar var från rikochetter. Det var ett första undersökningens resultat och det låter trovärdigt. Demonstrationen tog ett tvärt slut. De flesta i tåget visste givetvis inget om att det gällde att storma militärförläggningen. Ex R misströstade och för hem, förmodligen ej särskilt väl mottagen i Moskva.

Ådalskommissionen tillsattes, där

namn som Östen Undén och Eliel Löfgren, framstående jurister, Metallarb förbundets ordf Fritjof Ekman representerade vänstersidan.

Ni som inget vet, läs kommissionens utlåtande.

Mesterton blev frikänd och utnämndes senare av Per Albin till major. Jag har inte hört någon, som var med då, klandra honom. Tvärtom.

Själv tycker jag det är upprörande att truppen, bygdens söner i uniform, skall beskyllas för att mot befallhavarens order ha skjutit på demonstranterna. Jag tvekar inte att kalla sånt tal för kriminellt. De fick ett svårt uppdrag, de hade en hänsynslös landsförrådsk motståndare. En mindre kallblodig och klok chef med en trupp, nervös kanske, skulle kunna åstadkommit ett namnlöst elände.

GUNNAR NORLING

1981-06-19

fackliga sidan. En del fackliga förbund (framför allt på Saco/SR-sidan) vägrar till och med att lämna ut sin årsredovisning... Bristen på öppenhet går också igen i själva årsredovisningarna. Specifikation över de enskilda tillgångsposterna saknas t ex för det mesta. Vad skulle inte SSU kunna göra av det faktum att det genomsnittliga fackförbundet konsekvent vägrar att avslöja vilka aktier man äger?"

Arbetsdomstolen slår till mot arbetslös ungdom

Två viktiga domar från Arbetsdomstolen under senaste tiden innebär ett dräpdrag mot försöken att ge arbetslös ungdom en meningsfull sysselsättning.

På många orter har arbetsförmedlingarna mycket aktivt värvat företag som är villiga att ta emot praktikanter på företaget. Under någon eller några månader får de känna på arbetslivet, och får sedan en betydligt bättre chans att komma ut på arbetsmarknaden. Till en del har det skett inom skolans ram. Elever som varit skoltrötta har placerats ut på företagen. För företagen har det vanligen varit fråga om extra kostnader för att ta hand om vederbörande, och en förutsättning har normalt varit att det varit fråga om ett korttidsengagemang. Företagen är med gällande arbetsmarknadslagstiftning mycket ovilliga att anställa personer som inte varit

ute på arbetsmarknaden tidigare. Även om de inte passar på platsen kan de tvinga sig kvar till pensionsåldern...

I de två nu aktuella domarna har emellertid arbetsdomstolen fastslagit att praktikanterna skall ha full lön och betraktas som fast anställda. Det är misstrikat nit från några fackföreningar som drivit fram denna provning i arbetsdomstolen.

Många arbetsförmedlingar har efter domen upplevt att det blivit tvarstopp på försöken att placera arbetslös ungdom.

Domen är inte minst anmärkningsvärd eftersom det i en proposition som antogs av riksdagen nyligen heter att ungdom som genomgår företagsförlagd utbildning inte ska räknas som anställda.

Partistödet ger mest till de största partierna, presstödet mest till de minsta tidningarna. Genialt uttänkt av socialdemokraterna som införde systemet.

UTLANDS-NYTT

Europeisk människohandel idag

Sedan 1964 har Västtyskland köpt politiska fångar fria från Östtyskland för över 4 miljarder svenska kronor. Varje år friköps cirka 1.200 fångar från enbart Östtyskland. Betalningen sker i D-märk, som är hårdvaluta för öststaterna. Under de två senaste månaderna har Västtyskland friköpt över 300 politiska fångar från de östtyska arbetslägren. Totalt beräknas det finnas cirka 4.500 politiska fångar enbart i Östtyskland. Dessa fångar sitter i många fall inspärrade under rent omänskliga förhållanden. Sammanlagt i alla östtyska arbetsläger och fängelser finns det cirka 55.000 fångar, varav många sitter för så kallade "bagatellförseelser".

Den östtyska ledningen ger öppet till känna att om Västtyskland friger den för spioneri dömdé Günter Guillaume, så kan man tänka sig att göra större motprestationer än normalt. Guillaume var f d förbundskansler Willy Brandts närmaste man och genom sin infiltrations- och spionageverksamhet tillfogade han enorma skador för såväl det västtyska socialdemokratiska partiet som för den västtyska nationens säkerhet. (*Die Welt*)

Mord på sovjetisk ledare

Vi har tidigare i Contra rapporterat om flera misslyckade mordförsök på kommunistledarna i våra grannländer Estland och Lettland. I andra änden av det sovjetiska kolonialväldet har ett mordförsök på en toppfunktionär varit framgångsrikt.

Det var regeringschefen i sovjetrepubliken Kirgisien, på gränsen mot Kina, Sultan Ibraimov, som mördades.

Landet har drabbats av en hel del oroligheter under senare tid. "Lag och ordning" i Kirgisien stod exempelvis på Högsta Sovjets dagordning den 6 januari i år. Där krävdes ökad kamp mot laglösheten i Kirgisien.

Sultan Ibraimov mördades enligt uppgifter som nått väst i sin säng klockan 4 på morgonen. Han befann sig i sanatoriet Cholpon-Ata, som ligger vid Issyk-Kul-sjön. Även Ibraimovs chaufför blev mördarens offer.

Mördaren har inte gripits, men den lokala tidningen *Sovjetskaja Kirgisija* har hävdad att mordet hade politisk bakgrund. Ibraimov var f d känd som en ganska från kritiker av den centrala partiledningen.

(*Danizdat, Köpenhamn*)

Skattedebatt på villovägar

I en amerikansk studie för några år sedan gjorde man en analys av vad som skulle hända om man drastiskt begränsade den offentliga sektorn, skar bort skatter och bidrag, och bara lät en obetydlig "nattvårstarstat", finansierad med proportionell

inkomstskatt, vara kvar. Resultatet av experimentet blev att de högsta inkomsttagarna fick lägre inkomst, medan de lägsta inkomsttagarnas inkomst fördubblades! Mest tjänade arbetslösa svarta i sydstaterna!

Experimentet är onekligen tankeväckande – vart leder vår ambitiösa social- och skattepolitik? Leder den på villovägar?

(*Ekonomisk Debatt*)

KGB bakom påveattentatet?

De båda sovjetiska regimkritikerna Alexander Ginsburg och Vladimir Maximov anser KGB som ytterst ansvarig organisation för mordförsöket på påven Johannes Paulus II. I en intervju i tidningen *Il Tiempo* förklarar Maximov att det finns absolut inget tvivel om att KGB ytterst organiserade attentatet. Ginsburg tillägger också att i Sovjetunionen görs påven ansvarig för det som nu händer i Polen genom en riktad kampanj i massmedia.

Den turkiske attentatsmannen Mehmet Ali Agca hade varit vid ett träningsläger i Libyen fram till två veckor före attentatet. Attentatsmannen betecknar sig själv som internationell terrorist, och påstår att "som internationell terrorist bekymrar man sig inte om ideologiska etiketter". Han säger vidare att "chef är jag själv, och jag har skjutit för att döda, när jag fick reda på att påven bara blev skadad blev jag rasande."

Vem finansierade f d Agcas resor och uppehåll i utlandet? Hur kunde han resa till Bulgarien två gånger och Ungern en gång, då han påstods vara känd som "högerextremist"? Hur kunde han i Bulgarien skaffa sig en pistol av västerländskt fabrikat? Vem var hans medbrottsling i Rom och vem var beredd att ställa upp med uppbackning bakom honom?

(*Die Welt och Intern Informationen*)

TV-indignation

Svensk TV gjorde ett stort indignationsnummer av att Ronald Reagan föreslagit (och genomdrivit) att federala medel inte längre skulle kunna gå till aborter motiverade av våldtäkt eller incest. Ett nytt barbariskt slag mot de fattiga från Ronald Reagan...

Vad som inte nämndes var att antalet kvinnor som beviljades federalt betald abort med denna motivering under 1979 var 73 stycken. Dessutom kommer tretton av de större delstaterna att fortsätta att betala sådana aborter med pengar från den egna staten. Det står alla delstater fritt att införa samma regler om de önskar.

(*The Economist, London*)

Nationalsocialisterna och Östblocket

Förbindelserna mellan nationalsocialister i Västeuropa och företrädare för regimerna i Östblocket blir alltmer uppenbara. Vi skall här presentera ytterligare några pusselbitar till dem som vi kunde presentera i nummer 6 1980 och nummer 1 1981.

Förbindelserna gäller inte bara nationalsocialister utan också terrorister av olika schatteringar. Kontaktvägarna förefaller vara anmärkningsvärt parallella.

Säkerhetsexperter i Väst menar att den s k högerextremismen i väst spelar en betydelsefull roll i Östs strategiska offensiv mot Väst.

Västtyska säkerhetspolisen har nyligen kunnat konstatera att en person vid namn Albert Freder varit knuten till det östtyska "säkerhetsministeriet" (MIS). I åratals odlade Freder kontakterna med just de grupper i vilka den vid attentatet i München hösten 1980 omkomne Gundolf Köhler rörde sig. Freder greps redan i juli 1980, alltså innan attentatet på ölfesten i München. Han är misstänkt för olöglig underrättelseverksamhet och för dråp resp mordanslag.

Freder kom till Väst som "politisk flykting", något som blivit en klassisk metod för att smugla in agenter i Väst.

Albert Freder är misstänkt för mord på Bernd Moldenhauer, också han flykting från Öst. Moldenhauer och Freder drev tillsammans en organisation med namnet "Bund Freier Berlin", som organiserade diverse aktiviteter mot regimen i Öst. Redan 1977 avslöjades att en av medlemmarna i gruppen var agent för östsidan: Hartmut Seiffarth. Nu är det alltså klart att även Freder arbetade åt Öst.

"Bund Freier Berlin" hade kontakter med Wehrsportgruppe Hoffman, den mest ökända av de nationalsocialistiska organisationer som är verksamma i Västtyskland idag. Ledaren för den gruppen, Heinz Hoffmann, "räkar" också komma från Öst! Ledande företrädare för Wehrsportgruppe Hoffman har genomgått utbildning hos PLO i Libanon. Gundolf Köhler var en av medlemmarna.

På julafton 1980 inträffade en våldsamt uppgörelse vid schweiziska gränsen. Den 23-åriga "högerextremisten" Frank Schubert sköt två schweiziska tullare till döds, skadade två andra allvarligt och sköt sig sedan själv. Schubert var inblandad i internationell vapensmuggling och hade 1977 friköpts från Östtyskland (se första notisen i detta nummer av Contra). Även i fallet Schubert misstänker nu västtyska säkerhetspolisen kontakter med MIS!

Brüeswitz-Zentrum, en organisation som uppkallats efter den lutherske kyrkoherden Oskar Brüeswitz, som 1976 brände sig till döds i protest mot regimen i Öst-Berlin, har nyligen lagt fram material som ger en inblick i hur den nationalsocialistiska verksamheten i Väst organiseras i Öst. Ansvarig uppges vara en 55-årig generalmajor i östtyska

statssäkerhetstjänsten, Manfred Hummitzsch. Hummitzsch är ställföreträdande chef för säkerhetstjänsten i Östtyskland, och var medlem i Hitlers nationalsocialistiska parti. (Hela medlemsregistret finns i Väst, Hummitzsch hade medlemsnr 9.674.840).

En annan tidigare medlem i NSDAP (nr 10.084.290) Günter Halle, befordrades nyligen av statsledningen i Östtyskland till generalmajor i statssäkerhetstjänsten. Han är chef för desinformationsavdelningen vid MIS i Ost-Berlin. Han är ansvarig för den specialenhet som arbetar med psykologisk krigföring mot Västtyskland.

Även det under hösten 1980 uppmärksammade attentatet mot en synagoga i Paris knyts allt starkare till utländska makter med vänsterinriktning. Ledaren för en organisation mot rasism och antisemitism, Jean-Pierre Bloch, hävdade kort tid efter attentatet, att detta, liksom attentatet i München och ett liknande attentat i Antwerpen, var finansierat av Libyen. Även attentatet mot järnvägsstationen i Bologna kan enligt Bloch knytas till libyska intressen.

Den franske nationalsocialisten och ledaren för organisationen FANE, Marc Fredriksen, har enligt Bloch kontakter med såväl Libyen som palestinierna och den turkiska organisationen "Grå vargarna".

RNM slår till

RNM, Resistencia Nacional Mozambicana, den antikommunistiska frihetsrörelsen i Mozambique, som vi kunde berätta närmare om i *Contra* nr 2 1980, har nyligen genomfört en del attacker som stört den härskande kommunistklicken i Maputo. Elledningar från det jättelika Cabora Bassa-kraftverket sprängdes i luften, vilket bröt elöverföringen från Cabora Bassa till Sydafrika.

En betydande andel av Mozambiques exportintäkter består av elkraft från Cabora Bassa, som säljs till Sydafrika (det var det kraftverket som den dåvarande svenska socialdemokratiska regeringen, liksom en i massmedia konstruerad opinion, ville att svenska ASEA skulle avstå från att offerera utrustning till). Cabora Bassa levererar idag cirka 10% av Sydafrikas elström, och RNM:s attack är därför inte bara ett avbräck för Mozambiques exportinkomster, utan också för Sydafrikas elförsörjning.

De tekniker som skulle reparera elledningen vägrade att bege sig in i området utan väpnad eskort.

Attacken visar två saker beträffande RNM:

- 1) Organisationen är inte, som påstås i Mozambiques propaganda, Sydafrika-styrd. Det är en genuin frihetsrörelse, som vill störta den kommunistiska diktaturen i Mozambique.
- 2) Zimbabwes självständighet har inte inneburit något större avbräck för RNM:s operationsduglighet.

Frånvaro

Svenska företagsledare brukar klaga på den höga sjukfrånvaron, inte minst på måndagsmorgnar och fredagseftermiddagar. Det verkar trots allt som om de svenska företagsledarna är lycklig lottade jämfört med sina sovjetiska kollegor. AP uppger från Moskva att 30-40 procent av arbetsstyrkan en vanlig måndagsmorgon antingen är frånvarande eller oförmögen att göra ett fullgott arbete. Det är nästan uteslutande det katastrofala alkoholmissbruket som ligger bakom detta.

(*Sydsvenska Dagbladet, Malmö*)

(*Fortsättning från s 9*)

för enskilda och grupper. Kommunisterna som uttalade motståndare till rättsstaten och den parlamentariska demokratin hade som mål kommunistiskt allena rådande — "proletariatets diktatur" — för ögonen, något som de visserligen av taktiska skäl försökte dölja bakom det missuppfattade slagordet "enighet mellan alla antifascister".

Detta kamouflage lyckades emellertid bara delvis. De flesta icke-kommunistiska medlemmarna i motståndsgrupperna hade en klar uppfattning om kommunisternas verkliga målsättning, och ryggade tillbaka från den misstänkta beteckningen "antifascister". Man tog i Tyskland — liksom i exil — bestämt avstånd från att betecknas som "antifascister". Betecknande är motsättningarna inom den tyska emigrantgruppen redan efter 1933. Man kan också tänka på männen bakom attentatet den 20 juli*, på den lutherske teologen Dietrich Bonhoeffer, på Berlins domprost Bernhard Lichtenberg eller jesuiterna Alfred Delp och Rupert Mayer.

Den semantiska infiltrationen

Att den sovjetkommunistiska agitationens språkbruk blev allena rådande i de av den sovjetiska armén besatta länderna är självklart.

Entusiasmen över "Anti-Hitler-koalitionens" seger ledde också nästan till att den fria Västvärlden öppnades för att översvallas av den sovjetkommunistiska agitationen. Slagorden "fascism" och "antifascism" övertogs med den av Moskva präglade agitatoriska betydelsen. "Fascismen" som det allomfattande onda, "antifascismen" som dettas strålande motsats. Under den därefter följande tiden gjorde detta "språkdiktat" sitt segertåg runt jorden genom tusentals kanaler. Som "fascistiska" — eller åtminstone "fascistoida" — betecknades alla personer, alla grupper, alla regeringar, som inte var godtrogna och aningslösa i beredskapen att samarbeta med kommunisterna. Motståndet mot den kommunistiska undermineringen betecknades som "reaktion", "motrevolution"

* Den 20 juli 1944 genomförde en ledande grupp militärer med högborgerlig bakgrund ett misslyckat attentat mot Hitler.

eller "refascistisering".

Man kan alltså tala om en propagandistisk västexport av de sovjetkommunistiska slagorden "fascism" och "antifascism". Denna "export" var till slut mycket framgångsrik, den har genomsyrat de icke-kommunistiska länderna semantiskt. Tidningar, radio, TV övertog detta språkbruk, vanligen utan att vara medvetna om dess sovjetkommunistiska ursprung. Att på detta sätt de sovjetkommunistiska "språkdirektiven" till en del vunnit fötfa i Västvärlden är en triumf för det av den sovjetiska agitationen målmedvetet insatta "semantiska vapnet" — som ett kärnelement i den psykologiska krigföringen.

Särskilt de socialistiska partierna i Väst-europa blev på detta sätt ett ganska motståndslöst offer för den sovjetiska agitationens "språkdirektiv", de talar om "fascism", "antifascism", ett "fascistiskt förflutet", "fascismens offer", "nyfascism" osv. Ett sådant språkbruk innebär självklart att man gör sig till tolk för "eurokommunismen".

Att man i detta agitatoriska språkbruk helst undviker "nationalsocialism" och ersätter det med "fascism" har sin förklaring i att socialisterna helst skulle vilja tita ihjäl Hitlers socialistiska komponent i den massrörelse som var "nationellt socialistisk". Det skulle vara trevligare om man kunde till den fullständiga glömskan överlämna de avsevärda likheterna mellan den marxistiska socialismen och Hitlers "nationella socialism", i form av de plebejiska, materialistiska och revolutionära dragen, och den breda strömmen av socialister till Hitlers parti.

Man måste särskilt beklaga att de allmänna slagorden "fascism" och "antifascism" i o m av en mindre kritisk del av den västerländska vetenskapen tas in som en ogränsad ideologisk import och också används som pseudo-vetenskapligt begrepp. På detta sätt uppstod ett flertal politisk-vetenskapliga "fascism-teorier", som säkerligen till det stora flertalet inte hade någon kännedom om det kommunistiska ursprunget på de allmänna slagorden "fascism" och "antifascism".

Dessa teoriutkast står omedvetet eller halv-medvetet — säkerligen bara till en liten del medvetet — i Moskvas "antifascistiska" strategis tjänst. De "tjänar idag i första hand till att motivera skilda strategier för 'antifascismen' i ett historiskt perspektiv... Dessa teoriers anspråk motsvarar alls icke vad de hittills presterat" skriver Heinrich August Winkler i *Revolution, Staat, Faschismus. Zur Revision des Historischen Materialismus*. (Göttingen 1978).

Detta omdöme av en ledande fackman är ändå ganska mildt. Nästan alla "fascism-teorierna" är bara smörja. De klarar inte av en mot fakta orienterad historisk kritisk granskning.

Georg Stadtmüller

Professor em Georg Stadtmüller var till 1974 professor i historia vid Universitetet i München.

SOVJETISK SJÖFARTSPOLITIK

Konkurrensen från Sovjetunionen, Polen och Östtysklands handelsflottor ökar och sjöfartsnäringsen i USA, Västeuropa, Japan och Sydamerika känner idag stor oro för utvecklingen.

Det är inte endast de för varje år allt mer stegrade löne- och driftkostnaderna som fördyrar den internationella sjöfarten. De protester som höjts är inte riktade mot den ryska handelsflottans våldsamma expansion eller landets självklara rätt, att som likställd handelspartner konkurrera på världshaven. Protesterna gäller Sovjets ohämmade försök att undergräva Västvärldens sjöfart, bl a genom dumpningar av frakttarifferna.

Den ryska sjöfartsnäringsen är statlig, vilket betyder att staten äger rederierna och därmed kontrollerar frakter, löner och driftkostnader. Lönerna bestäms av staten och är betydligt lägre än i Väst och att strejka för bättre lönevillkor är enligt sovjetisk lag förbjudet. Inte heller kan en besättningsman mönstra av ett fartyg utan tillåtelse av den statligt styrda fackföreningen.

Eftersom staten äger oljetillgångarna och subventionerar rederierna med billiga drivmedel, bestämmer lönerna, är det möjligt för Sovjet att i längden helt konkurrera ut övrig internationell sjöfart.

Expansionen av den ryska handelsflottan har ökat för varje år. 1965 var 300 sovjetiska fartyg registrerade i Antwerpen. Tio år senare hade antalet stigit till 1.150. I Europas största och viktigaste sjöfartscentrum har Sovjet 12 inregistrerade frakt- och mäklarfirmor, som befraktar allt från olja till guld och diamanter. Frakterna på ryska fartyg ligger 10 till 15 procent under västeuropeiska, syd- och nordamerikanska rederiers, som är tvingade att hålla sig till frakttaxor enligt den s k "Atlantöverenskommelsen", en överenskommelse som Sovjet inte undertecknat.

1950 låg den ryska handelsflottan på sjätte plats bland världens sjöfartsnationer. Idag

seglar under hammaren och skäran över 4000 sovjetiska handelsfartyg med ett sammanlagt tonnage på 25 miljoner ton.

Sovjets försök att dumpa fraktpriserna har mötts av starka protester i hela Västvärlden. Trots regeringarnas försök att underhandla har endast små resultat uppnåtts.

USA:s sjöfartsdepartement slog för några år sedan alarm, sedan det visat sig att Sovjets andel av frakterna mellan USA och Sovjetunionen ökat med 7 procent, samtidigt som den amerikanska andelen minskat med 8 procent. Den ryska ökningen berodde bl a på spannmålsfrakterna från USA till ryska hamnar. Bakom ryggen på myndigheterna hade Sovjet i kontrakten med säljarna fått in en klausul, som bestämde att skeppningarna av vete, utslutande skulle ske på ryska fartyg. Miljontals ton spannmål fraktades på ryska kölar, samtidigt som amerikanskt tonnage fick läggas upp och amerikanska sjömän gå arbetslösa. Först efter långa förhandlingar kunde myndigheterna sätta stopp för den sovjetiska sjöfartspolitikerna.

Även om Moskva tvingas kompromissa om fraktsatserna kommer de att ligga många procent under Västvärldens på grund av subventionspolitiken. Exportföretagen anlitat naturligtvis de rederier som har de lägsta fraktkostnaderna, dvs de ryska och det hjälper inte mycket att president Carter vädjade till det amerikanska folket "köp amerikanskt - frakta amerikanskt".

Mest utsatt för den sovjetiska sjöfartspolitikerna är Europa, framför allt Västtysklands rederier. Sedan andra världskriget har Sovjet konsekvent försökt avskärma sina hamnar från västtyskt tonnage. 1975 lastade och lossade västtyska fartyg endast 4 procent i ryska hamnar, medan samtidigt 70 procent av ryska fartyg fraktade och lossade gods i västtyska hamnar. Alla försök att reglera denna ensidiga trafik har avvisats av Moskva.

I Medelhavet ökar den ryska handelstrafiken, bl a ligger fraktrafiken Italien-Svarta havet-Italien till 100 procent i sovjetiska händer.

Fraktfarten mellan Sverige och Sovjetunionen behärras till 70 procent av ryska rederier.

På routen mellan Europa och Australien ligger Sovjet på tredje plats och anses om några år ha gått om Storbritannien och Norge. Genom billiga frakter håller Sovjet på att konkurrera ut Västeuropas rederier på de klassiska te- och kaffeträderna, Europa-Brasilien-Fjärran Östern.

Det är inte bara på världshaven som Sovjet konkurrerar om sjöfarten. Sedan flera år är Sovjet fast etablerat inom den europeiska kanalsjöfarten, som blivit allt mer ekonomiskt givande genom nya kanalbyggen i Central-europa. Sedan århundraden har denna sjöfart behärskats av Tyskland, Holland, Frankrike, Belgien och Schweiz. I dag möter kanalrederierna hårt motstånd från Sovjet - ett motstånd som håller på att knäcka rederierna ekonomiskt.

För några år sedan startade i Belgien ett ryskt-belgiskt kanalrederi "Sovfrakt", som inledde affärerna med att sänka fraktpriserna med 20 procent. Trots protester från samtliga rederier, vägrade Sovjet att diskutera fraktpriserna. På senare år har nya ryska mäklarfirmor upprättats i Hamburg, Antwerpen, Basel och Rotterdam.

Ett nytt grepp inom handelssjöfarten har annonserats av Moskva, där man frågat sig varför inte den Transsibiriska järnvägen kan utnyttjas bättre. Meningen är att kombinera järnvägstransporter med sjötransporter. Västeuropeiska industrier erbjuds att till billiga priser frakta gods på järnväg från den ryska västgränsen via Sibirien till Vladivostok vid Stilla havet. Härifrån skall sedan godset på ryska fartyg sändas vidare till hamnar i Japan, Ostasien och Australien.

Björn Arrhén

CONTRA 6 1981

I kommande nummer av Contra planerar vi ytterligare artiklar om de svenska kommunistsektorna. Rättssamhällets förfall kommer att behandlas liksom sociobiologin, den allt mer aktuella vetenskapen med politiskt sprängstoff. Av internationella ämnen har vi för avsikt att behandla sovjetisk TV, Finlands situation och Ronald Reagans politik. Självklart återfinns också våra fasta avdelningar med notiser och bokrecensioner.